

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Bakalářská práce

Imaginativní geografie vybraného regionu

Autor: Milan NĚMEČEK

Vedoucí práce: Mgr. Jiří PÁNEK, Ph.D.

Olomouc 2018

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na imaginativní geografii, konkrétně tvorbu mentálních map, jejich vizualizaci na mapě a porovnáním s reálnými hranicemi. Zvoleným regionem pro tuto práci je etnografická oblast Slovácko. Mapy jsou vytvořeny na základě dat získaných prostřednictvím dotazníku, který byl zhotoven pomocí online internetové aplikace PocitoveMapy.cz. K analýze výsledků a následné tvorbě map bylo využito geografického informačního systému QGIS. K analýze slovních výrazů poté internetové online aplikace Wordclouds.com.

Klíčová slova: imaginativní geografie, mentální mapa, Slovácko, GIS

Abstract

This bachelor thesis focuses on imaginative geography, specifically on the creation of mental maps, their visualization and comparison with the real borderlines. The selected area for this thesis is Slovácko region. Maps were created on the base of the data acquired from the questionnaire which was created by the online internet application PocitoveMapy.cz. Creation of the mental maps and outcome analysis were carried out in geographical information system QGIS. Internet online application Wordclouds.com was used to analyse verbal expressions.

Key words: imaginative geography, mental map, Slovácko region, GIS

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracoval samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 1. května 2018

.....

Poděkování

Zde bych rád poděkoval svému vedoucímu práce panu Mgr. Jiřímu Pánkovi, Ph.D za konzultace, cenné rady a také čas, který mi věnoval.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Milan NĚMEČEK**
Osobní číslo: **R14033**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Imaginativní geografie vybraného regionu**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce je zaměřena na imaginativní geografii vybraného regionu. Cílem bakalářské práce je vizualizovat mentální mapu vybraného regionu, jeho umístění na mapě České republiky, porovnat představovanou velikost s reálnými hodnotami a průběh hranic s realitou.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

DRBOHLAV, D. Mentální mapa ČSFR: definice, aplikace, podmíněnost. Sborník ČGS, 1991, roč. 96, č. 3, Praha: Academia, s. 163176.
GOULD, P., WHITE, R. Mental maps. Harmondsworth: Penguin Books, 1986.
OSMAN, R. Behaviorální a humanistická konceptualizace lidské teritoriality. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, 2010.
SIWEK, T. Percepce geografického prostoru. Praha: Česká geografická společnost. 2011.
ZELENKA, J. Výzkum kognitivních a mentálních map. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **6. května 2016**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2017**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 6. května 2016

Obsah

1	Úvod.....	10
1.1	Cíle a metody práce	10
2	Mentální mapa.....	12
2.1	Historie vzniku mentálních map.....	13
2.2	Zakladatelé mentálních map.....	14
2.2.1	Mentální mapy podle Petera Goulda.....	15
2.2.2	Mentální mapy podle Kevina Lynche	16
2.3	Využití mentálních map.....	20
2.4	Pocitové mapy	21
2.4.1	PocitoveMapy.cz.....	21
3	Imaginativní geografie	24
4	Region a regionalizace	26
4.1	Základní přístupy k chápání regionu	28
4.1.1	Tradiční pojetí regionu	28
4.1.2	Region jako způsob organizace geografických informací	29
4.1.3	Region jako sociální konstrukce	29
4.2	Regionalizace.....	29
4.2.1	Regionalizace podle obsahu	31
4.2.2	Formy regionalizace.....	32
4.3	Klasifikace regionů.....	32
4.4	Regionální identita.....	35
4.4.1	Vývoj regionů a regionální identity	35
4.5	Etnografický region	36
5	Slovácko.....	38
5.1	Geografické vymezení regionu.....	38
5.2	Vymezení podle dialektu	41

5.3	Vymezení podle lidového kroje.....	44
6	Sběr dat, jejich analýza a prezentace mentálních map	48
6.1	Sběr dat	48
6.2	Analýza dat	49
6.3	Prezentace mentálních map Slovácka a jejich srovnání s reálnými hodnotami	52
6.3.1	Srovnání celkové mentální mapy Slovácka s údaji v 5. kapitole	54
6.3.2	Mentální mapy Slovácka podle vybraných skupin respondentů	54
6.4	Wordcloud	61
7	Závěr.....	63

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1:	Příklad Tolmanova bludiště (zdroj: Walker, 1984).....	14
Obrázek 2:	Příklad mentální mapy Petera Goulda (zdroj: Gould, 1973)	16
Obrázek 3:	Mentální mapa Bostonu podle Kevina Lynche (zdroj: Lynch, 2004)	19
Obrázek 4:	Pocitová mapa města Krnov (zdroj: PocitoveMapy.cz)	23
Obrázek 5:	Národopisné oblasti České republiky (zdroj: Kartografie PRAHA a. s., 2016)....	37
Obrázek 6:	Vymezení Slovácka podle Vencálka (zdroj: Sečková, 2007).....	39
Obrázek 7:	Obce s rozšířenou působností na území Slovácka (zdroj: Doležálek, 2006).....	40
Obrázek 8:	Slovácko a jeho podoblasti (zdroj: Bureš, 2013).....	41
Obrázek 9:	Vymezení Slovácka podle nářečí (zdroj: Škubal, 1995, upraveno autorem)	44
Obrázek 10:	Vymezení Slovácka podle tradičního kroje (zdroj: Škubal 1995, upraveno autorem)	47
Tabulka 1:	Počty respondentů a jejich zařazení do krajů ČR a Slovácka	49
Obrázek 11:	Ukázka ještě nezpracovaných dat všech respondentů (zdroj: autor).....	50
Obrázek 12:	Výřez z atributové tabulky (zdroj:autor)	50
Obrázek 13:	Data od všech respondentů zobrazená na mapovém podkladu (zdroj:autor)	51
Obrázek 14:	Neupravená mřížka obsahující celková data všech respondentů (zdroj: autor) ..	52
Obrázek 15:	Oblast Slovácka vyznačená všemi respondenty (zdroj: autor)	53
Obrázek 16:	Oblast Slovácka z pohledu žen (zdroj: autor).....	55
Obrázek 17:	Oblast Slovácka z pohledu mužů (zdroj: autor)	56

Obrázek 18: Oblast Slovácka z pohledu jeho obyvatel (zdroj: autor).....	57
Obrázek 19: Oblast Slovácka z pohledu těch, co z tohoto regionu nepochází (zdroj: autor) ..	58
Obrázek 20: Oblast Slovácka z pohledu obyvatel Moravskoslezského kraje (zdroj: autor)....	59
Obrázek 21: Oblast Slovácka z pohledu obyvatel Olomouckého kraje (zdroj: autor).....	60
Obrázek 22: Oblast Slovácka z pohledu obyvatel Zlínského kraje (zdroj: autor)	61
Obrázek 23: Mrak slov zobrazující nejčastější výrazy spojované se Slováckem.	62

1 Úvod

Představy o prostoru jsou nedílnou každodenní součástí života. Snad každý si u vyřčení názvu nějaké země či oblasti představuje, kde tato oblast leží a mimo jiné si téměř automaticky vybaví alespoň pár věcí, které jsou s touto oblastí spojeny. Podstatným procesem je pak mentální mapování, které probíhá snad u každého jedince, a to každý den téměř nepřetržitě. Ať už jde o cestu do práce, do školy, trasu oblíbeného výletu, nebo také orientaci ve městě. Když se nachází, v pro něj neznámém prostoru, tak si okamžitě, i nevědomky, ukládá do paměti významné prvky a objekty, které mu dále pomohou v lepší orientaci. V myslí si tvoříme mapy, které nám pomáhají se orientovat v prostoru a tím nám ulehčují každodenní fungování, i když nad tím jen zřídka kdy uvažujeme.

Těchto představ je pak využito při tvorbě mentálních map Slovácka, čímž se zabývá tato práce. Tento region byl zvolen, protože se jedná o významný etnografický region jihovýchodní Moravy, který si i v dnešní době uchovává své tradice v podobě jedinečného nářečí, lidových krojů, také architektury, či tance. Autor měl možnost navštívit například Uherský Brod, Uherské Hradiště v rámci, něhož zavítal do Slováckého muzea, nebo také Kopaničářské slavnosti ve Starém Hrozenkově. Oblast se autoru zalíbila právě svou jedinečností, a tak se rozhodl ji zahrnout do své práce.

Bakalářská práce má dvě části, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část zahrnuje cíle a metody práce, také vymezení důležitých pojmů jako mentální mapa, imaginativní geografie, region a regionalizace. Zmíněna je také internetová online aplikace PocityMapy.cz, která velice pomohla při tvorbě této práce a to tak, že poskytla platformu pro vyplnění online dotazníku. Autor se dále pokouší o vymezení Slovácka podle různých kritérií. Praktická část je zaměřena na popis sběru dat, následnou analýzu a samotnou tvorbu mentálních map na základě několika kritérií, která vzešla z předešlé analýzy. V neposlední řadě autor sestavil „mrak slov“, kterým respondenti definovali region Slovácka.

1.1 Cíle a metody práce

Bakalářská práce má tři cíle. Prvním z nich je vymezit území Slovácka. Druhým úkolem je pro toto území vytvořit mentální mapu, která je subjektivním vyjádřením představ o daném prostoru lidí, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Posledním cílem je porovnat mentální mapu respondentů s reálnými hodnotami.

V teoretické části byly použity metody rešerše odborné literatury, knih, článků a internetových zdrojů. Sběr dat v praktické části proběhl formou dotazníku, který byl autorem šířen po internetu prostřednictvím sociální sítě Facebook. Dotazník byl vytvořen na webu PocityMapy.cz (Pánek a Růžička, 2016) a skládal se ze tří částí, a sice zanesením oblasti, kterou si jednotliví respondenti představovali jako Slovácko, do mapy pomocí polygonu. Druhou částí bylo vyplnit pět věcí, které si se Slováckem nejčastěji spojují. V poslední části byli lidé dotazováni na pohlaví, kraj ze, kterého pochází a jestli jsou původem ze Slovácka či nikoli.. Mentální mapy byly tvořeny v geografickém informačním systému QGIS verze 2. 18.

2 Mentální mapa

V kartografické a geografické literatuře se pojem mentální mapa objevuje již v 60. letech 20. století (Voženílek, 1997). Mentální mapy jsou důležitým tematickým okruhem behaviorální geografie. Tento pojem se nejen mezi geografy ujal jako termín, který zobecňuje a zastřešuje celou škálu toho, jak lze organizovat prostorové znalosti (Osman, 2016).

Termín mentální mapa je velice užitečný pojem, který pak zahrnuje další fráze. Pro popis mentální mapy se v literatuře objevilo mnoho pojmů, kterými jsou například: kognitivní reprezentace (cognitive representation), kognitivní schéma (cognitive schemata), abstraktní mapa (abstract map), kognitivní obrazy (cognitive images), kognitivní konfigurace (cognitive configurations), kognitivní prostor (cognitive space), kognitivní systémy (cognitive systems), konceptuální reprezentace (conceptual representation), mentální obrazy (mental images), obrazy prostředí (environmental images), konfigurační reprezentace (configurational representation), mentální reprezentace (mental representation), orientační schéma (orientating schemata), schéma místa (place schemata), prostorová reprezentace (spatial representation), prostorové schéma (spatial schemata), topologická reprezentace (topological representation) (Kitchin, Blades, 2002).

Definice mentální mapy je komplexní záležitostí. Toto téma lze uchopit z různých úhlů pohledu, ať už se jedná o kartografii, sociologii, behaviorální geografii, nebo také psychologii. Geografická kartografie se na mentální mapy dívá, jako na určité grafické vyjádření toho, jak si člověk představuje geografický prostor. Tyto představy mají většinou charakter schématický, či kartografický.

„Mentální mapa grafickým vyjádřením představ člověka o geografickém prostoru, nejčastěji jeho kvalitě nebo uspořádání“ (Drbohlav, 1991).

Mentální mapa může být chápána, mimo jiné, také jako pomůcka. Lidé každý den mapují prostředí kolem sebe. Tento proces se nazývá kognitivní mapování a jeho výsledkem je mentální mapa. Taková mapa dále shrnuje veškeré poznatky člověka o prostředí ve, kterém se každodenně pohybuje. Mentální mapa je tedy nástroj, který lidem pomáhá orientovat se

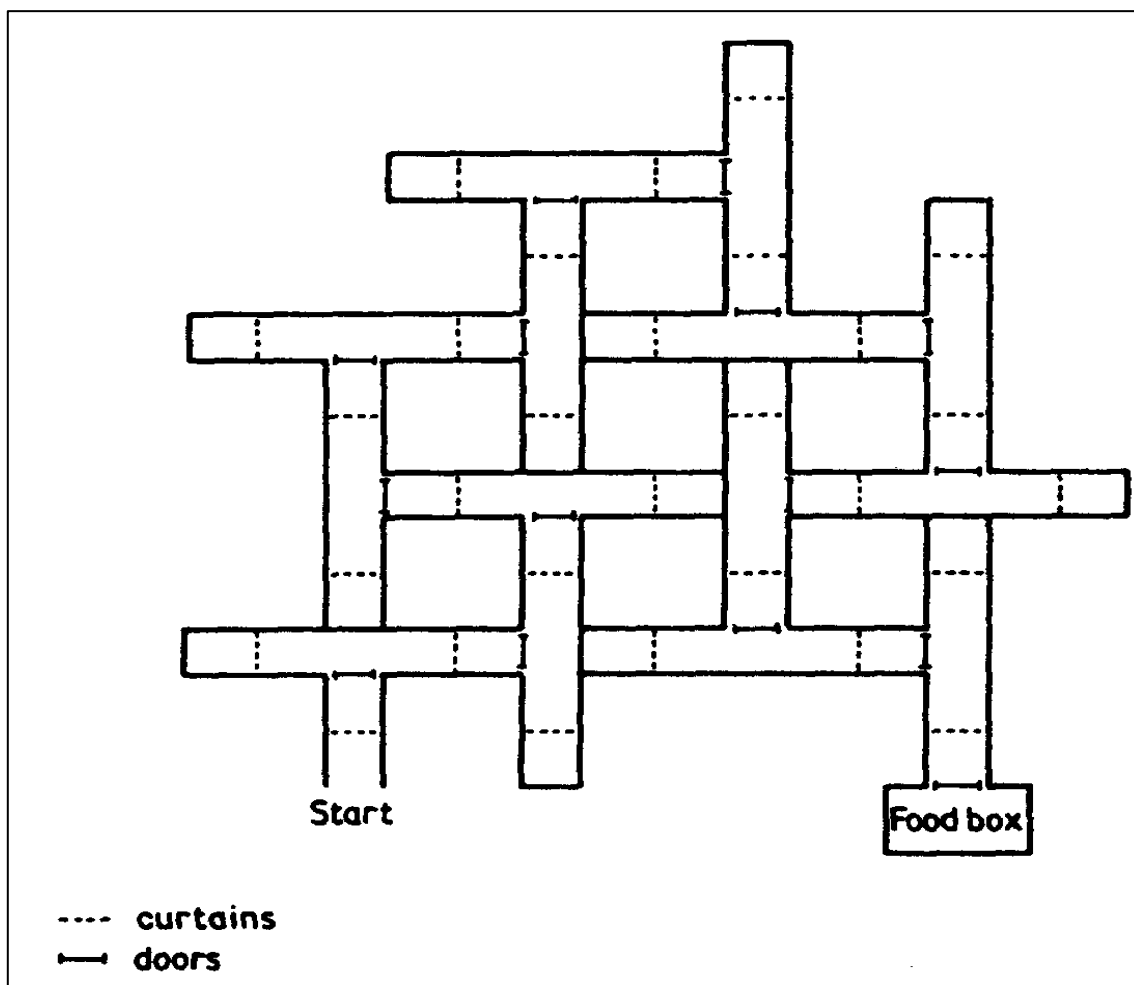
v daném prostředí systémem jednoduchého kódování a uspořádávání složitého světa okolo (Polišenská, 2006).

2.1 Historie vzniku mentálních map

Ještě před vznikem termínu mentální mapa, lze v publikacích najít témata, která odkazují na mentální mapy, avšak bez konkrétního označení tímto termínem. V tomto smyslu se na přelomu 19. a 20. století lze odkázat na kulturní studie některých etnografů a antropologů. Tyto studie se zabývají různým využitím prostoru mnohačetnými způsoby (Osman, 2010).

Michal Černoušek (2002) se v kontextu vnímání prostoru zmiňuje o významném ruském neurologovi jménem Alexandr Luria. Tento autor se ve svém díle „Malá kniha o velké paměti“ zabývá člověkem, který si byl schopen zapamatovat cestu z domu do laboratoře pouze na základě vůní.

Ještě před aplikací mentálních map v prostorových vědách, má v oboru vnímání a poznávání prostředí vedoucí postavení behaviorální psychologie. Rozvíjení orientace v prostoru se provádělo v laboratorních podmínkách. Jednalo se o pokusy s krysami. Roku 1930 publikoval Edward Chace Tolman své výsledky z pozorování krys, při jejich pohybu v bludišti ve, kterém měly najít potravu. Z výsledků vyplynulo, že krysy jsou schopny nalézt alternativní cestu k potravě, i v případech, kdy jim byla, již naučená cesta změněna, zablokována, nebo prodloužena. Tuto skutečnost si Tolman vysvětluje tak, že krysy jsou schopny osvojit si vztah mezi tím, kde bludiště začíná a koncem, kde je umístěna potrava. Ve finále tato schopnost napomohla krysám najít jinou cestu bludištěm, aniž by se ztratily. Tento dílčí úspěch bere Tolman jako důkaz, že krysy chápou konfiguraci celého bludiště, a ne pouze jeho specifickou část. Chápání tohoto uspořádání nazval mentální mapa (cognitive map) (Kitchin, Blades, 2002).

Obrázek 1: Příklad Tolmanova bludiště (zdroj: Walker, 1984)

Tolman použil bludiště se čtrnácti zatáčkami. Chodbičky byly široké přibližně pět palců s vysokými zdmi. Systém byl doplněn o dveře a závěsy¹, které měly za úkol bránit zvířeti přímo vidět další správnou zatáčku. Tyto překážky však nebránily krysám vidět vzdálené vizuální „vodítka“, jako například zdroj světla, podle kterého se mohly orientovat (Walker, 1984).

2.2 Zakladatelé mentálních map

V současnosti existují dva základní typy mentálních map. Jsou to tzv. mapy „gouldovského“ a „lynchovského“ typu. Myšlenkové mapy těchto typů jsou odvíjeny od pojmů „preference“ a „percepce“. Mezi zakladateli teorie mentálních map se vytvořil předpoklad, že každý jedinec má svou mentální mapu, která je jedinečná (Voženílek, 1997).

¹ Závěsy je myšlena lehká, pohyblivá a snadno proniknutelná překážka, která však brání v jasné orientaci.

2.2.1 Mentální mapy podle Petera Goulda

Peter Gould (1932-2000) byl britský geograf. Většinu života prožil ve Spojených státech amerických. Společně s Rodney Whitem napsal v roce 1974 knihu „Mental maps“ (Osman, 2016).

Gouldův styl mapování se zaměřuje na obraz atraktivity určitého území, nebo prostoru. Tento systém je založen na prostorových preferencích (resp. nepreferencích). Respondent zanáší slovní informace do mapy pomocí kartogramů, izolinií či anamorfózy. Informace se týkají nejčastěji ideálních představ respondenta o místě bydliště, nebo například výkonu zaměstnání (Voženílek, 1997). Autoři knihy „Mental maps“ se zaměřovali především na území Velké Británie, Kanady a USA. Svých respondentů se nejčastěji ptali, kde v daném státě, by nejraději bydleli, a také v jakém městě by chtěli žít (Osman, 2010).

Gould s Whitem měli dva základy, podle kterých dotazovaní měli hodnotit své preference. První metodou byly takzvané „revealed preferences“, dalším základem byly „stated preferences“ (Osman, 2016).

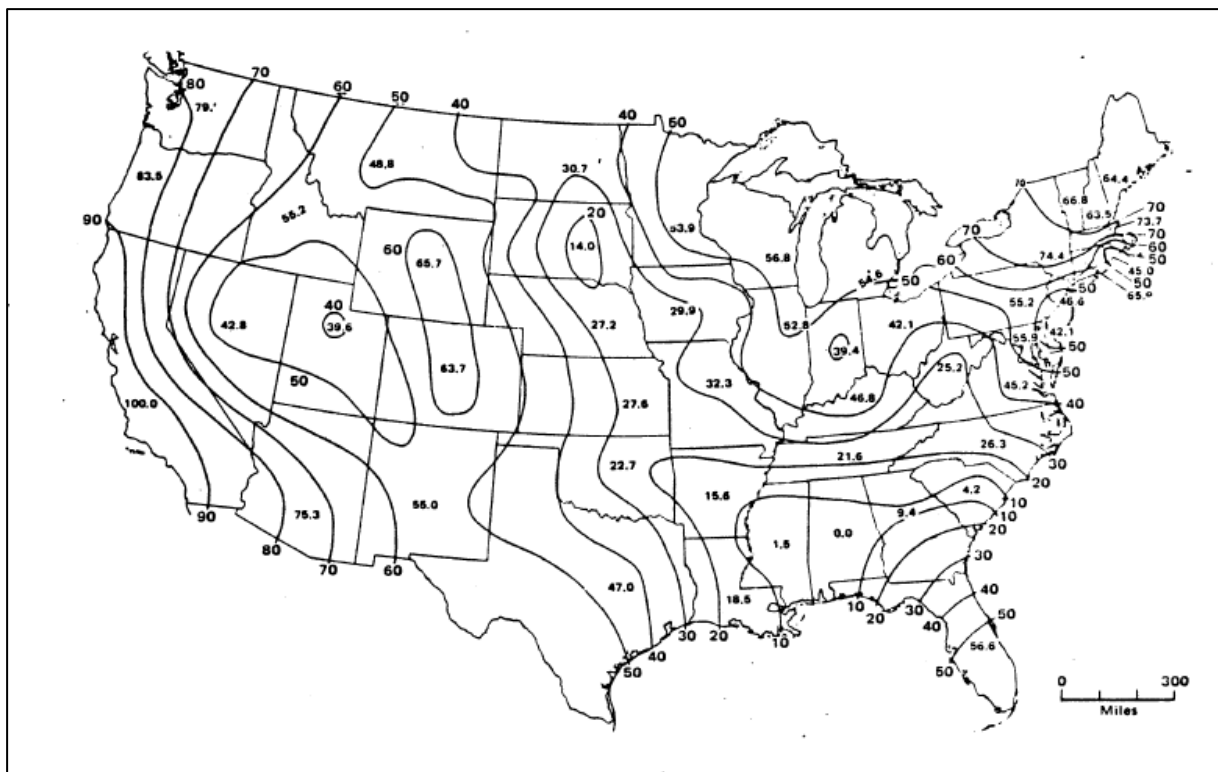
Metoda „revealed preferences“ je založena na principu, že výzkumník nechá respondenta volně zhodnotit jeho preference. Průkopníkem této teorie byl americký ekonom Paul Samuelson, který tuto metodu použil ke komparaci vlivu různých politik na chování spotřebitele (Samuelson, 1938).

Výzkumná metoda „stated preferences“ hodnotí respondentovy preference na základě předem definovaných parametrů, které si zvolí výzkumník v souladu se svým výzkumem (Kroes a Sheldon, 1988).

Kritéria mohou být dána podle preference pocitu: bezpečí, čistoty životního prostředí, hluku, líbivosti architektury v okolí, dostatek kulturního vyžití aj.

Z informací, které poskytl respondent, pak vzniká mapa. Izolinie zakreslené do mapy znázorňují počty preferenčních bodů, které získala jednotlivá území. Veličinu, která takto vznikla, nazvali autoři „Národní preferenční povrch“ (Gould, 1973).

V případě mentálních map „gouldovského“ stylu vzniká výsledná mapa, až v rukou kartografa (Kynčlová et. al., 2009).

Obrázek 2: Příklad mentální mapy Petera Goulda (zdroj: Gould, 1973)

Mapa znázorňuje preferenční povrch bydlení ve Spojených státech amerických. Konkrétně, kde by nejraději obyvatelé bydleli. Mapa byla vytvořena na základě odpovědí obyvatel Kalifornie (Gould, 1973).

2.2.2 Mentální mapy podle Kevina Lynche

Kevin Andrew Lynch (1918-1984), byl americký urbanista, který jako první využil „subjektivní“ poznatky vnímání okolí v prostorových vědách. V roce 1960 publikoval stěžejní knihu „The Image of the City“. Svůj výzkum odvíjel od teorie „percepce“, tedy toho, jak lidé vnímají prostředí okolo sebe a jak na ně toto prostředí působí (Popelová, 2012).

Každý člověk vnímá prostor kolem sebe jiným způsobem. Styl, jakým je prostor vnímán, se odvíjí od několika faktorů, jakými jsou např.: pohlaví, věk, sociální status, nálada, vzdělání, příjem, předchozí zkušenosti, sociální role, temperament. Každý z nás se v dané situaci orientuje podle odlišných prvků v prostředí. Percepční prostor jedince je velice subjektivní individuální prostor. Tento prostor se dá také nazvat „mentální reprezentace prostředí“. Vytváření reprezentace prostředí probíhá ve dvou fázích. V první fázi dochází k získávání obrovského množství dat z prostředí. Sběr těchto dat probíhá smyslovým vnímáním. V druhé fázi probíhá selekce, vědomé zpracování a uložení všech informací do

podoby prostorové reprezentace podle, které se pak v daném prostředí jedinec orientuje, rozhoduje a pohybuje. První krok se nazývá percepce, druhý pak vnímání, nebo také kognice (Osman, 2010).

Lynch se ve své knize zabýval tvorbou mentálních map ve třech městech, a to blíže v Bostonu, Jersey City a Los Angeles. Bostonu se věnoval, protože to je město, kde studoval, také patří k nejstarším městům ve Spojených státech amerických. Boston je rozmanitý, co se týče architektury a tvaru ulic. Jersey City je naopak velice jednotvárné město, na první pohled je bez větších známek výraznosti, má velmi nízkou „imageability“, co se architektury týče. Los Angeles si vybral, protože je to město relativně nové a jeho centrální část má mřížovitou strukturu (Lynch, 1960).

Imageability je pojem, který Lynch založil. Je to termín, kterým označuje pravděpodobnost, že nějaké místo, nebo i fyzický objekt vyvolá v člověku nějaký pocit (obraz). Tento dojem může být způsoben různým charakterem místa, nebo objektu, ať už se jedná o jeho tvar, barvu, či cokoli, co v pozorovateli zanechá silný mentální obraz podle, kterého je pak schopen místo identifikovat. Tento proces probíhá mezi pozorovatelem a pozorovaným, je tedy oboustranný (Lynch, 1960).

„K pochopení role obrazů prostředí v našem životě, se musíme důkladně soustředit na určitou oblast, a je také nezbytné provádět rozhovory s obyvateli této oblasti“ (Lynch, 1960).

Lynch si ve výše uvedených městech vybral ke studiu vždy centrální oblast o rozměrech 2,5 na 1,5 míle (4 na 2,4 kilometru). V Bostonu dělal interview s třiceti respondenty, v Jersey City a Los Angeles měl pak v každém případě patnáct dotazovaných (Lynch, 1960).

V každém městě získával informace dvojnásobným způsobem. Prvním z nich byl terénní průzkum vedený odborníky. Druhou metodou se staly řízené rozhovory a vycházky přímo s obyvateli těchto měst. V Bostonu byly pak základní metody doplněny o test poznávání fotografií a popisu cesty z místa A do B (Popelová, 2012).

Terénní průzkum byl prováděn pěšky. Pozorovatelé mapovali přítomnost různých prvků v okolí, jejich viditelnosti i jakoukoli provázaností těchto prvků. Je třeba zmínit, že to byly subjektivní posudky založené na okamžité prezenci daných prvků v prostředí (Lynch 1960).

Rozhovory byly vedeny, vždy s malou skupinou obyvatel konkrétního města. To je důležité zejména proto, aby si každý mohl vytvořit svůj neovlivněný obraz okolí. Interview se skládalo z popisu fyzického okolí, kreslení map, určování polohy, a také z popisu imaginární procházky (Lynch, 1960).

Při studiu náčrtků map, svých respondentů, Lynch zjistil, že některé prvky se na mapách vyskytují více. Předpokládal pak, že tyto objekty mají schopnost se silněji a rychleji vryt do paměti lidí. Vytvářejí tedy mentální mapu. Nejčastěji zaznamenané objekty rozdělil do pěti obecných kategorií (Osman, 2010).

- **Cesty** (paths)
- **Okraje/Hranice** (edges)
- **Oblasti** (districts)
- **Uzly** (nodes)
- **Významné prvky** (landmarks)

Cesty jsou trasy podél, kterých se uživatel obvykle, příležitostně nebo potenciálně pohybuje. Mohou to být ulice, chodníky, silnice, železnice, vodní kanály. V mapách mnoha lidí jsou cesty převládajícím elementem. Většina obyvatel se po těchto cestách pohybuje. Ostatní prvky v prostředí jsou k těmto cestám často přilehlé (Lynch 1960).

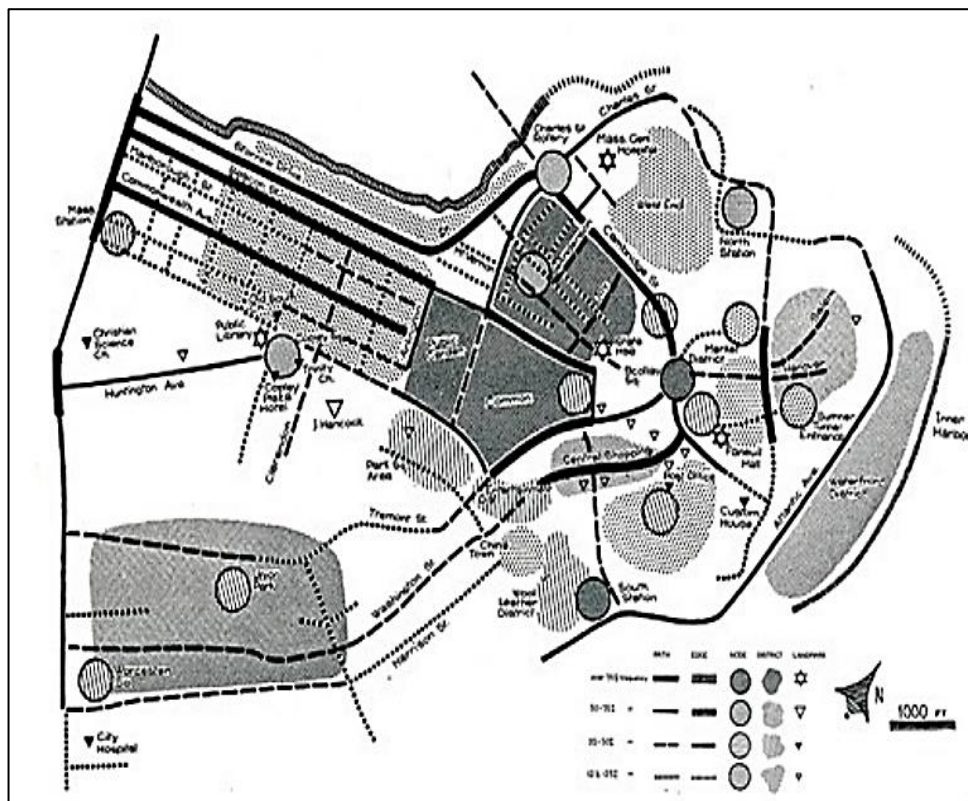
Okraje jsou lineární prvky v krajině, které nejsou pozorovatelem brány jako cesty. Jsou považovány za hranice mezi dvěma prvky, nebo také jako jisté přerušení spojitosti. Těmito prvky jsou například: pobřeží, konec železniční tratě, okraj města (město zde přechází ve volnou krajinu), zdi. Tyto bariéry oddělují jeden region od druhého, nebo jsou to hranice, které naopak dva regiony spojují. Takové elementy v okolí pravděpodobně nejsou tak důležité, jako cesty, avšak pro mnoho lidí jsou to významné body podle, kterých se orientují, kde například končí, nebo začíná město (Lynch, 1960).

Oblasti jsou střední až velké části města. Pro lidi mají dvojrozměrný význam a jsou charakteristické tím, že do nich pozorovatel pocitově „vstupuje“. Jsou rozpoznatelné tím, že mají nějaký společný identifikační znak. Tyto místa se vyznačují jistým „rázem“, „atmosférou“. Jsou vždy dobře identifikovatelné zevnitř (když se osoba v těchto místech nachází). Pokud jsou viditelné, tak se dají použít jako „záchytný bod“ (ku příkladu při popisu cesty). Většina lidí tímto způsobem do jisté míry strukturuje své město. Individuálně záleží na

tom, jestli jedinec bere jako dominantní cesty, nebo oblasti. Vliv na to má kromě osoby samotné také konkrétní město (Lynch, 1960).

Uzly jsou myšleny body, strategická místa ve městě do, kterých může jedinec vstoupit. Tyto body mají svou důležitost hlavně, co se cestování týče, lidé se podle nich orientují podle toho odkud a kam se přesouvají. Uzly jsou primárně: křižovatky, rohy ulic, železniční přejezdy, přechody pro chodce, náměstí, oblíbená místa, kde se schází lidé. Za uzly lze také považovat symboly typické pro jistou oblast (Lynch, 1960).

Významné prvky jsou podobné uzlům. Rozdílem je, že v tomto případě do nich pozorovatel „nevstupuje“. Jsou vnímány jako vnější. Lze je definovat spíše jako fyzické objekty: hory, budovy, obchody, symboly. Tyto prvky jsou brány lidmi jako důležité, pokud mají na výběr z více možností, zvolí právě pro ně, významný element. Některé tyto prvky jsou viditelné z většiny úhlů a velké dálky, a i přes menší objekty, proto na ně lidé odkazují, třeba při udávání směru. Symbolizují stálý směr. V praxi jsou to osamocené věže, vysoké kopce, kostely (Lynch, 1960).

Obrázek 3: Mentální mapa Bostonu podle Kevina Lynche (zdroj: Lynch, 2004)

Na mapě lze vidět výsledek Lynchovy práce v Bostonu, kde z rozhovorů s respondenty a jejich kreseb vytvořil obraz mentální mapy. Na obrázku jsou zřetelně vidět i nejčastěji zaznamenané objekty (cesty, okraje, oblasti, uzly, významné prvky) pro, které autor vytvořil i „legendu“.

2.3 Využití mentálních map

Mentální mapy mají široké využití v řadě vědeckých oborů. Mohou sloužit k odůvodnění jednání, která mohou vyplývat z chybné mentální mapy. Dále napomáhají k snadnému zapamatování hlavně prostorových informací. Pokud je mentální mapa tvořena větší skupinou lidí, pak tyto data mohou sloužit jako obraz úrovně vzdělanosti této skupiny. V mysli obyvatel odráží preference a atraktivnost, což může dále posloužit v plánování. Slouží také k různým předpovědím, jako například k migraci obyvatelstva, co se týče bydlení, či práce (Voženílek, 1997).

Novotná a Bláha (2012), využili mentální mapu k hodnocení turistických map. Ve své práci *„Využití mentálních map uživatelů při hodnocení turistických map“*, vycházeli z předpokladu, že každý si při pohledu na určitý kartografický materiál vytvoří představu (obraz) daného území. Turistické mapy si zvolili, protože je to jeden z nejvyužívanějších typů map v České republice. Pro potřeby výzkumu si vybrali dvě území, Krkonoše a Český ráj. Každý respondent hodnotil tři mapy, z nich každá byla od jiné společnosti (Kartografie Praha, Klub českých turistů a SHOCart). Šetření se zúčastnilo celkem 161 uživatelů (78 pro oblast Krkonoš a 83 pro území Českého ráje). Úkoly a dotazy byly respondentům předkládány přímo nad mapou. Když respondenti vyřešili všechny úkoly, tak byli vyzváni, aby nakreslili mentální mapu. Výzkumníci poté porovnávali mentální mapy s mapami třech výše uvedených společností. Předpokladem bylo, že mentální mapa každého uživatele se svou podobou a vyznačenými prvky bude nejvíce podobat jedné z verzí tištěných map, a to konkrétně té se, kterou se uživatel pracovalo nejlépe. Vyhodnocení výsledků proběhlo na základě metody četností jednotlivých znaků. Bláha se dále zabývá mentálními mapami v dílech *„Mentální mapa Česka v podání českých žáků základních a středních škol“* (2013), *„Mentální mapy obyvatel vesnice Yawan v interdisciplinární perspektivě“* (2011) a *„Mentální mapy jako pomůcka k hodnocení kartografických děl“* (2009).

Výstupy a procesy mentálního mapování lze využít i v pedagogice, například k evaluaci a srovnávání studentů mezi sebou. Rovněž je lze využít pro porozumění studentovy

zkušenosti, jeho přístupu k životu, nebo tomu, jak vybraný edukativní proces žáka ovlivňuje (Jirásek, 2015).

Jako další české odborníky na studium mentálních map lze uvést sociálního geografa Tadeusze Siweka, který se zabývá česko-polskou etnickou hranicí na území Slezska (1996), a také mentálními mapami v životním prostředí (2011). Percepcí životního prostředí města Boskovic a okolí se zabývá Alois Hynek (1980). Dušan Drbohlav (1991) napsal publikaci „*Mentální mapa ČSFR*“. Mentálními mapami se také zabývá Vít Voženílek (1997), nebo Veronika Anna Polišenská (2006).

2.4 Pocitové mapy

Pocitové mapy spadají do oboru behaviorální geografie, která se zabývá studiem chování jedinců v prostoru. Nadále, jak jednotlivci vnímají danou lokalitu, výběr místa, nebo volbu trasy. Tento typ map je podskupinou map mentálních. Pocitové mapy jsou velmi užitečným nástrojem zejména proto, že v hierarchickém a kvantitativním prostředí ve, kterém funguje většina geografických informačních systémů, dokáží sbírat analyzovat a interpretovat kvalitativní data a subjektivní informace (Pánek a Pászto, 2016).

2.4.1 PocitoveMapy.cz

Tento nástroj funguje na základě Leaflet² knihovny. Jedná se o online internetovou aplikaci na principu crowdsourcingu³. PocitoveMapy.cz, podobně jako další crowdsourcingové online nástroje pro tvorbu map, umožňuje uživatelům shromažďovat prostorová data na webovém podkladu. Tato aplikace na rozdíl od jiných programů, jako ArcGIS Online, Umap, nebo Ushahidi, nevyžaduje ani registraci, ani dodatečné stahování a instalaci přídatných modulů (plug-in), speciálních softwarů, či virtuálního serveru. PocitoveMapy.cz pro základní uživatelskou interakci, kontrolní aplikace a knihovnu pro mapové interakce, využívá jQuery⁴. Tento program používá dvě hlavní open-source⁵

---

² Leaflet je knihovna v programovacím jazyce JavaScript, pomocí níž lze vytvářet webové aplikace, je určena spíše pro jednodušší programy (Training.gismentors.eu, 2014).

³ Crowdsourcingem se rozumí zadávání úkolů velké skupině lidí především z online komunity (namísto využívání svých zaměstnanců a dodavatelů). Je vhodný zejména při tvorbě a vývoji nových technologií, či zpracování velkého objemu dat (It-slovník.cz, 2017).

⁴ jQuery je javascriptová knihovna (sada funkcí), která usnadňuje práci s javascriptem a klade důraz především na jednoduchost (jQuery-navod.cz, 2010).

⁵ Open-source je označení pro programy, jejichž zdrojový kód byl poskytnut dalším vývojářům, kteří ho dále studují, vylepšují a upravují. Přesněji jsou to programy vyvíjené pod licencí, která je certifikována u organizace *Open Source Initiative* (Adaptic.cz, 2017).

knihovny JavaScriptu⁶. Aplikaci lze konfigurovat JSON souborem, v němž jsou obsaženy aplikační postupy, automatické vyskakovací okno obsahu a základní mapové náhledy. Konfigurační soubor je možno vytvořit přímo z databáze webové aplikace, která slouží přímo k administraci webu, a také ke zpracování dat (tzv. backend⁷). Tento soubor může být rovněž uveden ve zdrojovém kódu (hard-coded). Pro ukládání metadat⁸ od uživatelů, využívá aplikace PocitoveMapy.cz databázi MySQL⁹. Geodata¹⁰ jsou pak ukládána ve formátu GeoJSON (Pánek a Pászto, 2016).

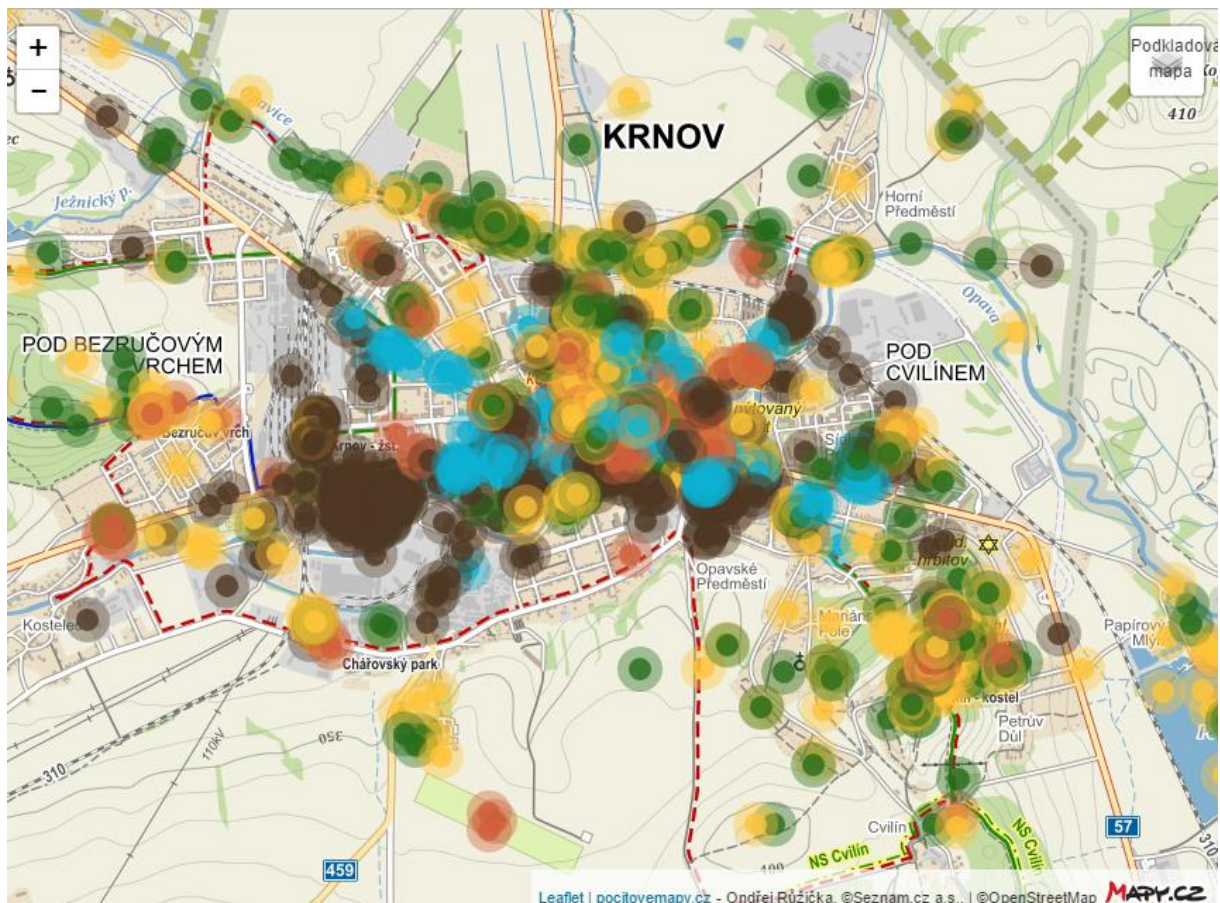
⁶ JavaScript je objektově orientovaný programovací jazyk. Užívá při tvorbě především interaktivních webových stránek (Adaptic.cz, 2017).

⁷ Jako backend se označuje část webové aplikace, která je určena k administraci webu a zpracování dat. Běžnému uživateli je tato část webu skrytá (Adaptic.cz, 2017).

⁸ Pojmem metadata se označují strukturovaná data popisující další data a informace, zdroj, ke kterému jsou vázaná (It-slovník.cz, 2017).

⁹ MySQL je databázový systém do, kterého lze ukládat různá data (obrázky, texty atd.). S těmito daty se dá pak nadále pracovat (třídít, řadit, filtrovat) (Artic-studio.net, 2011).

¹⁰ Jako geodata označujeme libovolná data nesoucí informace o poloze na zemském povrchu. Každý takto zakódovaný objekt by měl mít definovány tyto vlastnosti: polohu, geometrii, atributy, topologii (Is.mendelu.cz, 2017).

Obrázek 4: Pocitová mapa města Krnov (zdroj: PocitoveMapy.cz)

Na obrázku lze vidět příklad pocitové mapy Krnova. Mapa byla vytvořena s využitím aplikace PocitoveMapy.cz. Respondenti měli odpovídat na předem dané otázky, a to konkrétně: kde to ve městě máte rád(a), na jakých místech je to ošklivé, kde trávíte volný čas, kde rád(a) nakupujete, na jaké části města jste hrdý(á). Dotazovaní poté měli tyto pocity zaznačit do mapy města pomocí bodů. Jednotlivé barvy těchto bodů reprezentují výše uvedené otázky. Žlutou barvou jsou zaznačeny oblasti, kde to mají obyvatelé rádi, tmavě hnědou barvou jsou vyznačeny místa, kde je to ošklivé, zelená barva poté charakterizuje místa, kde lidé tráví volný čas, světle modrá reprezentuje oblasti ve, kterých uživatelé rádi nakupují a červená barva reprezentuje místa ve, kterých lidé cítí hrdost na své město. Překrytím všech pěti vrstev pak vzniká výsledná pocitová mapa (Pánek a Růžička, 2016).

3 Imaginativní geografie

V první polovině devadesátých let dvacátého století se téma imaginativní geografie stalo částí oboru geografie jako takové. Pojem imaginativní geografie se rozšířil zejména, jako způsob vytváření geografických poznatků, a to hlavně na základě jinakosti diskutovaného území (Gregory, 1994).

Za imaginativní geografie je možno považovat nejrůznější představy a výjevy dalekých oblastí. Tyto imaginace kladou důraz především na odlišnosti těchto míst. I přes to, že imaginativní geografie mají schopnost nést s sebou rozmanité představy o dalekých místech, tak mají společný způsob, jakým tak činí. Jisté pravidelnosti pocházejí hlavně z ideologie. Tohoto využívá především Západ¹¹, který je vlastním způsobem používá k vyobrazení zbytku světa, jako protikladu k sobě samému. To má za následek, že imaginativní geografie zobecňují jinak velmi komplexní místa, kladou malý důraz na obyvatele, specifické jevy, či věci. Tyto oblasti jsou poté transformovány v jednoduše uchopitelnou představu, která se skládá hlavně z protikladů vzdálené oblasti od místa s, kterým se autor představy ztotožňuje (Doboš, 2015).

Imaginativní geografie mají své významy, ty jako takové pak zdůrazňují odlišnost a distanci mezi tím, co je považováno za blízko a, co je bráno jako daleko. V praxi je potom časté označení určité oblasti jako „naše“ a „jejich“ (Said, 2008). Gregory (2004) také uvádí, že imaginativní geografie jsou nástroje, které transformují vzdálenosti do odlišností, a to pomocí zprostornění.

Podle Gregoryho (2000) mají imaginativní geografie značný dopad na tvorbu identity. Konkrétně nabízejí vymezení termínu „my“, který je pak rozlišen od pojmu „oni“. Tato koncepce je nadále přenesena do prostoru, což jí dává známku objektivitu. Z tohoto důvodu potom není úplně dostačující se na imaginativní geografie dívat jen z pohledu lingvistiky, ale je třeba zapojit i politický, nebo geopolitický názor. Po zvážení výše uvedených faktů lze říci, že imaginativní geografie nejsou o mocenské dominanci Západu, ale že jsou nástrojem západní mocenské dominance. Gregory (2004) dále uvádí, že imaginativní geografie není

---

¹¹ Západem se v tomto případě rozumí prostor Severní Ameriky a Evropy z geopolitického hlediska. K tomuto prostoru se dá dále zařadit i Austrálie.

možno brát jen jako jev projevující se pouze v historii. V současnosti lze vyzorovat jisté formy imaginativních geografí v médiích a dalších informačních tocích. Jedná se například o mediální prezentaci Blízkého východu a jiných vzdálených oblastí, západními sdělovacími prostředky. V této části je nutno dodat, že Slovákko není typickou lokalitou pro imaginativní geografii, v takové formě, v jaké o ní hovoří Said.

4 Region a regionalizace

Pojem region pochází z dávnější historie, a to konkrétně z antického období. Tehdy byl region vnímán jako objekt mocenského působení vládců, kterým šlo především o kontrolu daného území. Termín region odvozujeme z latinského slova „regio“, též ve významu „hranice“, či „krajina“. Chápání regionu jako historického, popřípadě politického pojmu přetrvalo až do 19. století (Krejčí et. al., 2010). Region lze definovat tímto způsobem.

„Omezený složitý dynamický prostorový systém, vzniklý na základě interakce přírodních a sociálně-ekonomických jevů a procesů a vykazující určitý typ organizační jednoty, která jej odlišuje od ostatních regionů“ (Krejčí et. al., 2010).

Pavel Chromý (2009) uvádí, že region je klíčový geografický koncept, jehož chápání se v průběhu geografického myšlení vždy měnilo a bylo často velmi ovlivněno převládajícím paradigmatem dané doby. Chromý obecně vymezuje region jako více či méně ohraničenou územní jednotku, která se díky svému organizačnímu principu, jednotnosti, shodnosti znaků, nebo uniformitě liší od ostatních regionů.

Termín region se nemusí bezpodmínečně vztahovat na určité společenství lidí, protože i v současnosti existují například v Africe, nebo Asii skupiny kočovných obyvatel, které se neváží na určitý prostor (Lauko a Kasala, 2010). Stejní autoři pak zmiňují i definici Paula Vidala De La Blache, který uvádí, že region je především komplexní územní celek. Tento prostor je pak tvořen vzájemným působením prvků přírodního prostředí a elementů lidské činnosti. Převažující je v tomto případě lidský faktor nad faktorem environmentálním.

Finský geograf Anssi Paasi (2013) uvažuje region jako prostorovou jednotku, která je součástí prostorové struktury společnosti. Tuto jednotku lze potom jasně vidět a identifikovat ve všemožných sférách sociální praxe a také v povědomí společnosti. Paasi poté dále uvádí klíčové faktory procesu formování regionu. Těmito faktory jsou zejména iniciativa jednotlivců, image regionu (jak vnitřní, tak i vnější), nadále název regionu, vytvoření institucí a také regionálních symbolů a v neposlední řadě jsou to média, regionální literatura a vzdělávací systém. Fin také zmiňuje regionální identitu, což je vztah lidí k regionu, který obývají, jako „hybnou sílu“ formování regionu.

Je zřejmé, že teorií o tom, co je to region je mnoho. Stále více se však prosazují definice, které zdůrazňují zejména komplexnost a syntetičnost regionu. K tomuto pojetí regionu výraznou měrou přispěla i teorie systémů, která má tyto základy:

- Systém je jednotný soubor navzájem spolu souvisejících prvků. Systém je tedy více než souhrn prvků.
- Systém tvoří zvláštní jednotu s okolím, tzv. prostředím systému.
- Každý systém představuje část systému vyššího řádu (supersystému).
- Části jakéhokoli systému obvykle představují systémy nižšího řádu (subsystému) (Lauko a Kasala, 2010).

Se systémovým chápáním regionu se v našem prostředí ztotožnila většina geografů. Například slovenský geograf Ľudovít Mičian uvádí:

„Mnoho autorů uznává existenci komplexních regionů. Při jejich studiu se pozornost soustředí především na vztahy mezi fyzicko-geografickými systémy a socio-ekonomickými systémy. Konečným cílem je poznat vzájemné vztahy mezi neživou a živou přírodou, obyvatelstvem, teritoriálně-výrobními komplexy, dopravními systémy, systémy osídlení atd., to znamená pochopit region jako syntetickou komplexní územní jednotku, jako celistvý systém“ (Mičian, 1984 cit. podle Lauko a Kasala, 2010).

Region a jeho charakter je tedy možno chápat více způsoby, avšak nejpřesnější se zdá definice podle teorie systémů. Na základě této myšlenky je tedy možno region popsat jako složitý dynamický prostorový systém, jenž vznikl na povrchu země a jehož geneze je umožněna na základě interakcí přírodních a humánních jevů (Lauko a Kasala, 2010).

Pro základní představu, co je to region a jak může vypadat uvádějí Krejčí et. al., (2010) tyto formy:

- **Region jako výsledek procesu regionalizace** – v tomto případě je region výsledkem obecných procesů, tedy abstrakce a konstrukce.
- **Region jako realizační úroveň regionální politiky** – zde se jedná o konkrétní území na, kterém probíhá regionální politika.
- **Region jako subjekt, který zastřešuje kooperaci obcí** – tady může jít o dobrovolné svazky obcí.

- **Region jako produkt vztahů, tvořený nejrůznějšími prostorovými interakcemi** – v souvislosti s tímto vymezením jsou významným dynamickým prvkem interakce jednotlivých aktérů.

4.1 Základní přístupy k chápání regionu

Klapka a Tonev (2008) prezentují tyto čtyři základní přístupy k chápání regionu:

- **Deterministický přístup** – různé charakteristiky regionu, jako jsou například hospodářské, politické, sociální, kulturní a jiné, jsou přímo ovlivněny přírodními podmínkami regionu. Záleží tedy na přírodním potenciálu území, která konkrétní ekonomická činnost se rozvine.
- **Posibilistický přístup** – region je tímto přístupem vnímán komplexně a je v podstatě výsledkem vzájemného působení přírodních a hospodářsko-sociálních složek. Komplexnost tohoto přístupu spočívá zejména v identifikaci specifických znaků regionu, které jej odlišují od ostatních.
- **Indeterministický přístup** – tento přístup navazuje na possibilistický, avšak do jisté míry popírá spojení přírody a na druhé straně socio-ekonomického systému. Podle indeterministů jsou tyto složky na sobě spíše nezávislé a mohou se vyvíjet samostatně.
- **Postmoderní přístup** – region má subjektivní charakter, je to v podstatě sociální konstrukt. Toto pojetí se liší podle konkrétních zvyků a chápání různými skupinami aktérů (stát, komunita apod.). Představitelé postmoderního přístupu se věnují především hledání společných témat napříč regiony.

Pavel Chromý (2009) uvádí, že základní přístupy k chápání a definici regionu lze shrnout do tří fází, které jsou prakticky souběžné s vývojem geografického myšlení. Ke studiu regionů můžeme tedy uplatnit způsoby tradičního pojetí regionu, dále lze region chápat jako způsob, kterým se organizují geografické informace a posledním pojetím je vnímání regionu jako sociální konstrukce.

4.1.1 Tradiční pojetí regionu

S tradičním pojetím regionu se setkáváme i dnes, a to zejména v popularizační literatuře, jako jsou například cestopisy, různí průvodci, nebo regionální vlastivědy. Toto

pojetí mělo své zastoupení v geografii především v období na konci 19. a v první polovině 20. století. Tradiční regionální geografie brala region jako přirozeně existující územní jednotku, která představovala jedinečné spojení přírody a kultury. To se projevovalo hlavně na způsobu života obyvatel těchto regionů, který byl mnohdy velmi specifický (Chromý, 2009).

4.1.2 Region jako způsob organizace geografických informací

Tento směr chápání regionu se rozvíjel v období, kdy se geografie stala tzv. prostorovou vědou. Bylo to období od poloviny 50. let 20. století. Především pak v 60. letech 20. století přestali geografové definovat region jako přirozeně existující reálnou jednotku, ale začali jej chápat více jako způsob kterým se organizují prostorové informace. Tento způsob se vyznačuje hlavně svou přílišnou „technizací“ a „odosobněním“ regionu, jelikož v této době se začalo využívat prostorových modelů a dokonalejších analytických metod. V tomto období se autoři ve svém hodnocení zaměřovali především na abstrahované sociální procesy, které měly spíše ekonomickou povahu a nezabývali se už tolik subjektivními vztahy a významem prostoru (Chromý, 2009).

4.1.3 Region jako sociální konstrukce

Tento směr vnímání regionu se rozvíjí od 80. let 20. století. V tomto období vznikla nová regionální geografie. Tento fakt se přisuzuje sociálnímu a kulturnímu obratu v rámci celé disciplíny. V podstatě jde o přechod od výzkumu územní organizace společnosti ke zkoumání sociální organizace prostoru. Od toho se odvíjí pojetí regionu jako socio-prostorového konceptu, tedy sociální konstrukce. Tento vývoj probíhá dlouhodobě, a proto je možné region označit za historicky institucionalizovaný fakt. Region sám o sobě potom slouží jako prostředí pro existenci politických, ekonomických, kulturních vztahů a procesů (Chromý, 2009).

4.2 Regionalizace

Jan Šindelář (2013) vyjadřuje regionalizaci jako široký pojem, který popisuje spektrum procesů v regionech. Pod tímto pojmem si můžeme představit například aktivitu určitých aktérů, kteří se, ať už chtěně, nebo ne seskupují do regionálních uskupení s cílem rozvíjet a prosazovat společné zájmy. Regionalizace je tedy otevřený proces, kde hlavní úlohu hraje interakce mezi jednotlivými subjekty regionu (ekonomický sektor, politické instituce, životní prostředí, občanská společnost). Těchto procesů se však mohou účastnit i nestálí aktéři mezi,

kteřé patří zájmové skupiny, nebo také nevládní organizace. Šindelář (2013) také zmiňuje vliv regionotvorby, což znamená odlišování regionu od ostatních územních celků. Autor dodává, že regionalizace může probíhat jen v jedné zájmové oblasti jako je například posilování ekonomických vztahů, ale zároveň se regionalizace může uplatňovat mezi všemi jednotkami navzájem.

Koloman Ivanička (1983) nazývá regionalizací proces vymezení regionů a publikoval metody vedoucí ke vzniku regionů:

- **Metoda generalizace textu** – Tato metoda je založena na tvoření obecných pojmů z termínů méně obecných a patří k jedné z nejstarších. Generalizace souvisí s abstrakcí (zjednodušením). Abstrakcí charakteristik se vybírají podstatné prvky, fakta a vztahy, upouští se od netypických a méně významných. Výstupem je vymezení vnitřně maximálně homogenních regionů (stejných) a navzájem, co možná nejvíce heterogenních regionů (odlišných jeden od druhého).
- **Kartografická metoda** – Zaznamenávání konkrétních společných skutečností výrazovými prostředky do mapových podkladů na základě souvislosti s geografickými zákonitostmi. Zpravidla se provádí analýza odvětví, která se znázorní na jedné mapě a na mapě druhé se znázorní sídla a průmysl. Symboly obou map se potom přenesou na jednu mapu a sjednotí se legenda. V současnosti se pro tuto metodu využívají GIS (geografické informační systémy). Tato metoda je velmi názorná a z praktických důvodů i velmi využívaná. Pomocí GIS lze totiž regionalizaci provést snad a rychle a přesně. Touto metodou mohou být určeny oblasti příměstského hospodářství, zemědělsko-průmyslové regiony, zemědělské regiony apod.
- **Metoda analýzy vzdálenosti v n-rozměrném prostoru** – Tato metoda vyžaduje použití výpočetní techniky. V podstatě jde o seskupování menších areálů s jistým počtem faktorů do menšího počtu regionů, tyto regiony se vyznačují maximální vnitřní homogenitou, a to v závislosti na daném souboru faktorů. U této metody lze využít faktorovou analýzu – dosud známé charakteristiky se statisticky zpracují, potom jsou určeny jejich vzájemné vztahy a závislosti. Tímto se v podstatě určí nové podstatné vlastnosti – faktory, které ovlivňují tvorbu prostorové struktury.

- **Metoda vymezení nodálních regionů** – V tomto případě se zkoumají prostorové vazby určitých center (uzlů, nodů) a jejich zázemí. Nejčastěji se zkoumá soubor různých vztahů okolí k centřům. Jsou jimi například dojíždka do škol a do zaměstnání, spádovost občanské vybavenosti, dodavatelsko-odběratelské vztahy, či administrativně-správní vztahy. Vazby jsou potom vyjadřovány různě, může jít o slovní popis, kartografické určení (charakter, směr a intenzita vzájemných vazeb), nebo hodnotově (číselně) – zde jde pro představu o analýzu dojíždky do práce a do škol v rámci Sčítání lidu, domů a bytů.

Regionalizaci definuje také Krejčí et. al., (2010), uvádí že se jedná o „*vlastní proces vymezení regionů na základě zvoleného regionalizačního kritéria*.“ Proces má individuální charakter a jeho výsledkem jsou jedinečné regionální systémy. Autoři dodávají, že v průběhu regionalizace není příliš žádoucí vytvářet velké množství regionů, protože každá tato územní jednotka musí mít určitou minimální velikost. Počet regionů by měl odpovídat účel regionalizace.

Svou definici regionalizace přidávají také Lauko a Kasala (2010), ti se domnívají, že účelem tohoto procesu je vymezení regionu a jeho odlišení od ostatních územních celků, a to podle určitých znaků charakteristických pro daný region. Jakýkoli další region potom disponuje svými jedinečnými znaky, avšak odlišnými od regionu předchozího. Autoři také uvádějí typy regionalizace podle obsahu a přidávají i formy regionalizace.

4.2.1 Regionalizace podle obsahu

Odvětvová regionalizace – Při odvětvové regionalizaci se vybírají kritéria pouze jednoho komponentu. Příkladem mohou být regionalizace pedogeografická, klimatogeografická či fyto geografická.

Částečně komplexní regionalizace – Může být například fyzickogeografická (uplatňují se pouze faktory z fyzickogeografické sféry), socioekonomická (pouze faktory ze socioekonomické sféry). Jako příklad uvádějí Lauko a Kasala (2010) dílo „*Fyzickogeografické regiony ČSR*“ (Demek, Quitt, Raušer, 1977), kde jsou jako regionalizační kritéria použity: genetický typ georeliéfu, klimatické oblasti a vegetační stupně.

Komplexní (totální) regionalizace – V tomto případě se využívají znaky, jak z fyzickogeografické, tak ze socioekonomické sféry.

4.2.2 Formy regionalizace

Lauko a Kasala (2010) rozlišují několik dvojic forem regionalizace.

Individuální a typologická regionalizace – Individuální regionalizace vyčleňuje jednotlivé regiony. Typologická regionalizace vymezuje regiony určitého typu. Lze také typologickou regionalizaci změnit na individuální a opačně.

Jednostupňová a vícestupňová regionalizace – Jednostupňová regionalizace funguje tak, že rozdělí území na regiony v rámci jednoho stupně, jedné hierarchické úrovně. Vícestupňová regionalizace vyčlení územní jednotky 1. řádu a ty se dále dělí na regiony 2. řádu (subregiony). V této souvislosti uvádějí Lauko a Kasala (2010) například geomorfologické členění reliéfu v Atlase SSR, kde jsou v jednotlivých hierarchických úrovních rozlišeny soustavy, podsoustavy, provincie, subprovincie, oblasti, celky a dva stupně podcelků.

Jednoduchá a složená regionalizace – Jednoduchá regionalizace vzniká použitím jednoho schématu například nodálního, či zonálního. Použitím a skládáním různých schémat do jednoho systému potom vzniká složená regionalizace v důsledku tohoto procesu pak vznikají hybridní regiony.

V praxi je také možno regionalizaci provést dedukčním, nebo indukčním způsobem. Dedukce spočívá v postupu „shora dolů“, kdy se větší územní celky rozdělí na menší. Indukce zase postupuje směrem „zdola nahoru“, na základě společných znaků sjednocuje menší územní celky do větších (Lauko a Kasala, 2010).

4.3 Klasifikace regionů

Klasifikaci regionů můžeme využít k identifikaci nejvýznamnějších typů regionů, a to na základě různých kritérií a hledisek. Klapka a Tonev (2008) přinášejí čtyři základní hlediska podle, kterých lze regiony klasifikovat, každé hledisko potom obsahuje určitý typ regionu.

- **1) Odvětvové hledisko** – Podle praktického využití lze regiony dělit na **administrativní a účelové**. Z pohledu ekonomického vývoje dělíme regiony na **růstové, stagnující a problémové**.
- **2) Metodologické hledisko** – Region jako: **nástroj výzkumu, objekt výzkumu, nástroj managementu území**.
- **3) Taxonomické hledisko** – Regiony **individuální a typologické**.
- **4) Hledisko formy** – Z tohoto pohledu dělíme regiony na **homogenní, heterogenní a plánovací**.

Ad. 1) Odvětvové hledisko podle Klapky a Toneva (2008), představuje jednoduché členění regionů na základě dílčích odvětví.

Administrativní regiony jsou vytvářeny především pro účely výkonu veřejné správy, tj. státní správy a územní samosprávy. U takto vytvořených regionů je velmi důležitá časová stabilita. Tyto regiony pokrývají celé území státu.

Účelové regiony jsou vymezovány především pro potřebu řešit konkrétní problémy, například snižování ekonomické zaostalosti určitého území.

Růstové regiony jsou charakteristické hlavně budováním nových odvětví výroby a služeb a současně je znakem také růst počtu obyvatel díky přirozenému přírůstku a migraci.

V případě **stagnujících** regionů nedochází z ekonomického pohledu k žádným výrazným změnám oproti stávající situaci.

Problémové regiony se vyznačují zpravidla dlouhodobě nízkou ekonomickou aktivitou. Může se zde objevovat i více nepříznivých socio-ekonomických jevů (nezaměstnanost apod.).

Ad. 2) Metodologické hledisko objasňuje, z jakého důvodu byl region zakládán (Klapka a Tonev, 2008).

Region jako **nástroj výzkumu** vystupuje jako souhrnná statistická jednotka. Pro takovou jednotku jsou pak shromažďována data, která jsou potřebná pro další zpracování.

Region jako **objekt výzkumu** představuje cíl výzkumu a jeho vymezením je vědecký úkol dokončen.

Region jako **nástrojem managementu území** se rozumí plánovací region pro, který se dále stanovuje plán rozvoje, jako příklad zde poslouží regiony NUTS 2 v rámci Evropské Unie, nebo euroregiony.

Ad.3) Taxonomické hledisko se zabývá geografickým umístěním regionů, včetně různých úrovní územních celků (Klapka a Tonev, 2008).

Individuální regiony mají své specifické znaky, podle nichž jsou vymezovány, často také mají vlastní název (Valašsko, Slezsko, Krkonoše, jednotlivé okresy, aj.)

Typologické regiony jsou charakteristické obecnými typickými vlastnostmi, které se dají v těchto regionech pozorovat. Dochází zde k vybírání stejných typů (např. národní parky, hustě osídlené oblasti, regiony s hustou dopravní sítí).

Ad. 4) Hledisko formy patří k nejdůležitějším, co se klasifikace regionů týče. Formou Klapka a Tonev (2008) rozumí charakter regionalizačního kritéria.

Homogenní regiony jsou vymezeny na základě stejnorodosti znaků, to v praxi znamená že zvolené kritériu je přítomné rovnoměrně na celé ploše vybraného území. Tento typ regionů se nejčastěji vyskytuje ve fyzické geografii (klimatické, biogeografické regiony). Homogenita regionu klesá buď, se zvyšujícím se počtem regionalizačních kritérií, nebo se vzrůstající hierarchickou úrovní regionu. Pro tyto regiony je důležitá charakteristika hranic, ty jsou vždy jasně vytyčené a jde dobře poznat ve, kterém místě platí zvolené kritérium a ve, kterém nikoli. Ostré hranice jsou typické pro administrativní regiony.

Heterogenní regiony „jsou charakterizovány vzájemným propojením základních prostorových jednotek různé velikosti. Současně jsou vzájemně určitým způsobem závislé, tj. jsou propojeny jistými intenzivními (specificky charakterizovanými) vztahy, jež se uskutečňují v horizontální rovině“ (Krejčí et. al., 2010).

Významným příkladem heterogenního regionu je region **nodální** (funkční). Hlavním předpokladem pro existenci nodálního regionu je výskyt jádra (nodus). Jádro je chápáno jako středisko komunikace celého regionu. Nodální regiony jsou založené na prostorových a funkčních vazbách mezi jádrem a jeho periferií. Jádro regionu vytváří poptávku na, kterou příslušným způsobem reaguje periferie (Haggett, 2001). Příklad uvádějí Klapka a Tonev (2008), kteří uvažují za aspekt vzniku nodálního regionu pracovní migraci. Dojížděkový region je tedy vyjádřen počtem obyvatel, kteří za prací dojíždí z periferie do jádra regionu.

Vzhledem k intenzitě a organizaci vztahů mezi jádrem a periferií lze vymezit tyto části regionu: jádro regionu, zázemí jádra, semiperiferní oblasti a periferní oblasti (Haggett, 2001).

Plánovací regiony jsou vymezovány účelově pro potřeby výzkumu. Pro potřeby veřejné správy zde existuje snaha o maximální překrytí administrativních a funkčních regionů (Krejčí et. al., 2010).

4.4 Regionální identita

Chromý (2003) chápe identitu jako způsob, pomocí kterého se jednotlivci, nebo skupiny jednotlivců definují. Identita má mnoho forem, které se často doplňují, či vzájemně překrývají. Jedním ze zastoupených faktorů, při formování identity, je geografický (prostorový). Vztah obyvatel k jejich regionu je zcela přirozenou součástí života. Základem pro formování regionální (územní) identity je potom prostor s jedinečnými sociálními, ekonomickými a vývojovými podmínkami. Zásadní roli při utváření regionální identity mají pak přírodní podmínky a krajina jako výsledek vzájemného soužití člověka a přírody.

Principy identity, jinými slovy způsoby, jakými lidé využívají místa k vytvoření vlastní identity popisuje Breakwell (1992, cit. podle Chromý, 2003).

- Prvním principem z hlediska důležitosti je **odlišení se od ostatních** na základě místa, kde žijeme.
- K definování nás samotných pak přispívá také **vědomí kontinuity vlastního života**. Lidé často prožívají velkou část života na stejném místě, nebo se přistěhovali z podobného regionu.
- Dalším principem je **faktor „sebeúcty“** (self-esteem). Jedná se o pocit pýchy na místo, kde žijeme.
- Princip, kdy místo svými kvalitami efektivně usnadňuje náš život, se nazývá **princip „sebeúčinnosti“** (self-efficacy).

4.4.1 Vývoj regionů a regionální identity

Na základě vývojového hlediska lze rozlišit hned několik typů regionální identity, zde se jedná v podstatě o typy regionů, které se bezprostředně váží na regionální identitu (Chromý, 2003).

- **Regiony, které dosáhly suverenity, a poté následovalo formování identity** – Jedná se například o kraje, které vznikly v ČR. Pro představu kraj Moravskoslezský, nebo Vysočina. Obě tato území jsou výrazně rozdělena tradiční identitou s historickými zeměmi, která je v myslích obyvatel zde žijících stále patrná.
- **Regiony s tradiční regionální identitou** – Zde jde hlavně o území, která nemají plnou suverenitu a ani završenou institucionalizaci. Jedná se zejména o tradiční kulturní oblasti, či etnografické regiony (Slovácko, Valašsko, Chodsko aj.)
- **Regiony se „ztracenou“ identitou** – Tyto oblasti lze rozdělit do dvou skupin. První z nich tvoří regiony, které byly zformované v 19. století hlavně na základě národnostního uvědomění (Podblanicko, Podřipsko). Takto vzniklá území již ztratila svou ideovou funkci. Druhým typem oblastí jsou regiony vzniklé po druhé světové válce, především v pohraničí, a to tak, že díky vysídlení ztratily své místní obyvatelstvo (nositele identity).
- **Regiony částečně/účelově institucionalizované** – Zde jde o oblasti mikroregionální, účelová sdružení obcí, která využívají tradiční regionální identity, ale už v jiném významu, než jaký měla v 19. století.

4.5 Etnografický region

Etnografický, nebo také národopisný region se nejčastěji vymezuje pomocí dvou kritérií. Prvním z nich je odlišnost lidové kultury a zvyklostí od tradičních zvyků a kultury sousedícího území a také určitý pocit a vědomí soudržnosti lidí obývajících konkrétní region. Druhým typem kritérií jsou typické znaky etnografického regionu, kterými jsou dialekt, název regionu, tradiční oděv či přímo vzhled a psychika obyvatel (Štika, 1973). Jeřábek (2004) hovoří o etnografickém regionu vesměs totožně jako Štika (1973). Také jej definuje na základě společných zvyků a tradic obyvatel v lidové kultuře, tyto aspekty pak vztahuje na příslušný národopisný region. Štika (1973) se pak dále zabývá hranicemi regionu a v souvislosti s nimi hovoří také o přírodních podmínkách, které mají za následek častou izolaci regionu, ze které pak vyplývá i jedinečný způsob života obyvatel takovéto oblasti. Dalšími autory, kteří se zabývají národopisnými oblastmi a definují je velmi podobně jako autoři výše uvedení jsou například Heřmanová a Chromý (2009), nebo Jančář (2000).

5 Slovácko

5.1 Geografické vymezení regionu

Region Slovácka se rozprostírá v jihovýchodní části České republiky. Území Slovácka spadá zároveň jak do Zlínského, tak do Jihomoravského kraje. Za jižní a jihovýchodní hranici tohoto regionu lze považovat státní hranici s Rakouskem a Slovenskem (Sečková, 2007).

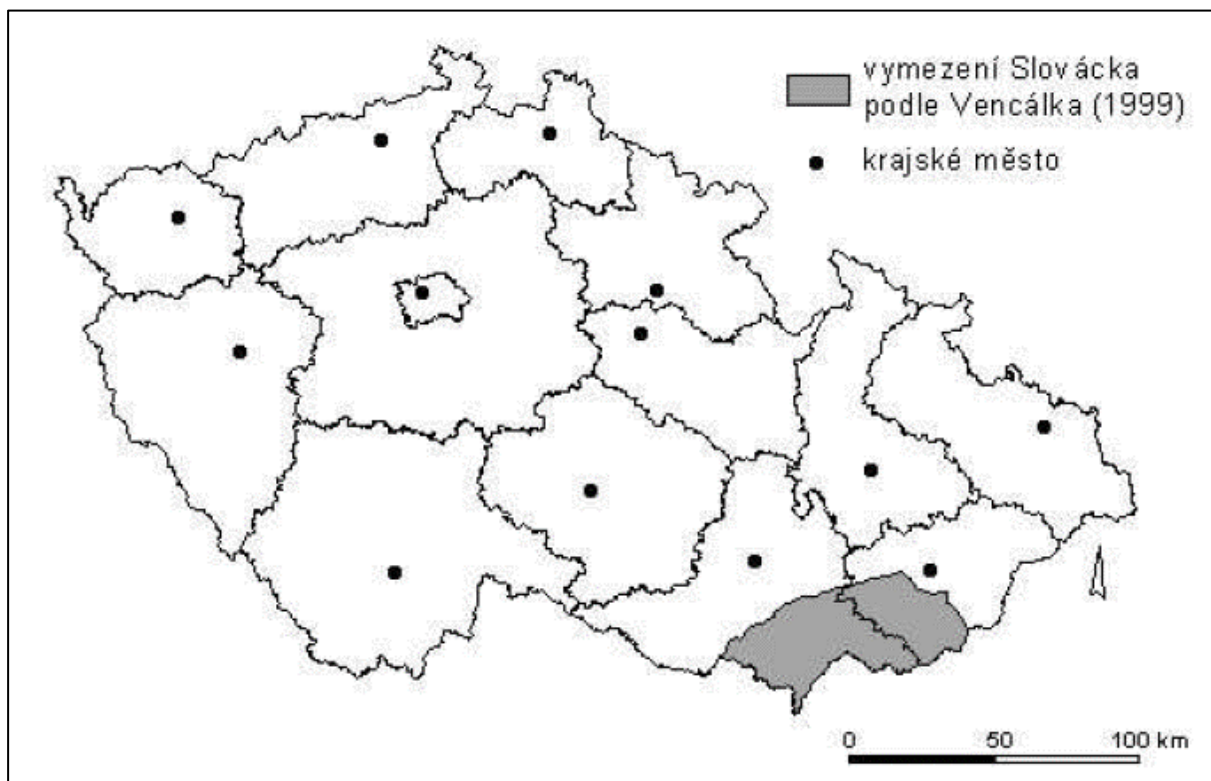
Vencálek (1999) pak dále specifikuje polohu Slovácka a uvádí, že se se region nachází podél dolního toku řeky Moravy od Napajedelské brány, dále po soutok Moravy a Dyje v nejj jižnějším bodu regionu, kde se střetávají státní hranice České republiky, Slovenska a Rakouska. Velikost jádrové oblasti regionu je asi 2150 km².

Vencálek pak dále uvádí, že východní hranice Slovácka, mezi Českou republikou a Slovenskem, se táhne po hřebenu Bílých Karpat. V severovýchodní části Slovácko dále sousedí s Valašskem. Hraniční území těchto dvou regionů v historii dalo vznik tzv. přechodnému pásmu, a to z důvodu že v těchto místech se mísí kulturní, ale i socio-ekonomické faktory obou regionů. Z etnografického hlediska se toto přechodné území nazývá Luhačovické Zálesí. Vliv Valašska je pak nadále patrný i podél severní hranice Slovácka, zde se dá hovořit o oblastech Žlutava, Halenkovice, Košíky či Jankovice.

Region Slovácka na severozápadě a západě sousedí s oblastí Hané a regionem Brněnska a moravským středním Podyjím. Západní a severozápadní hranice celého území je výrazně formována vysokými polohami Středomoravských Karpat, zde se jedná hlavně o Chřiby a Ždánický les. Na jihu Ždánického lesa se pak nachází další přechodné pásmo, kde se prolíná kultura a další faktory Hané a Slovácka, toto území nese název Hanácké Slovácko.

Na jihu je hranice jasně daná, jedná se o státní hranici s Rakouskem. Slovácko má kromě dvou přechodných pásem (Luhačovické Zálesí, Hanácké Slovácko) také další své jedinečné oblasti. Jednou z nich je Dolňácko, které se nadále dělí na Dolňácko Kyjovské, Uherskohradištské, Uherskobrodské a Strážnické. Další oblast tvoří Hornácko, které se nachází v oblasti horního toku řeky Veličky. Centrem Hornácka je obec Velká nad Veličkou. Nedílnou součástí Slovácka jsou potom i Moravské Kopanice, které jsou situovány v Lopenické hornatině s jádrem ve Starém Hrozenkově. Od Lanžhotu po Břeclav se potom

nachází poslední část Slovácka s názvem Podluží, které dále pokračuje skrz Moravskou Novou Ves k Hodonínu a Rohatci (Vencálek, 1999).

Obrázek 6: Vymezení Slovácka podle Vencálka (zdroj: Sečková, 2007)

Územní definici Slovácka přidává také Doležálek (2006). Tento národopisný region situuje do oblasti jihovýchodní Moravy od Napajedelska až k soutoku řek Moravy a Dyje. Jižní a jihovýchodní hranci vymezuje státní hranicí se Slovenskou republikou konkrétně národopisnými oblastmi Záhorie a slovenské Kopanice. Zmiňuje také přechodnou oblast Luhačovické Zálesí, kterou však už nepovažuje za součást Slovácka, nýbrž za svébytný region. Jako odůvodnění užívá tvrzení, že tamní obyvatelé se nevymezují jako obyvatelé Slovácka. Doležálek (2006) dále přichází s teorií vymezení Slovácka jako vyššího samosprávního celku. Region navrhuje určit podle hranic správních obvodů státní správy. K tomuto vymezení pak používá území obcí s rozšířenou působností (dále ORP), které se na Slovácku nacházejí. Za „slovácké“ obvody potom považuje Břeclav, Hodonín, Kyjov, Veselí nad Moravou, Uherské Hradiště a Uherský Brod. Doležálek pak dodává, že takto stanovený region nekopíruje zcela přesně hranice etnografického regionu Slovácko, zároveň však konstatuje fakt, že v některých oblastech je sama etnografická definice nepříliš přesná.

Největšími odchylkami jsou potom oblasti Napajedel (ORP Otrokovice) a obvod ORP Břeclav¹².

Obrázek 7: Obce s rozšířenou působností na území Slovácka (zdroj: Doležálek, 2006)

Podobně jako Vencálek (1999) a Doležálek (2006) vymezuje region Slovácka také Tarcalová (2016). Oblast Slovácka, jako předešní autoři, situuje na jihovýchodní Moravu do oblasti od Napajedel a dále po soutok Moravy a Dyje. Dodává, že Slovácko patří k největším národopisným oblastem na Moravě.

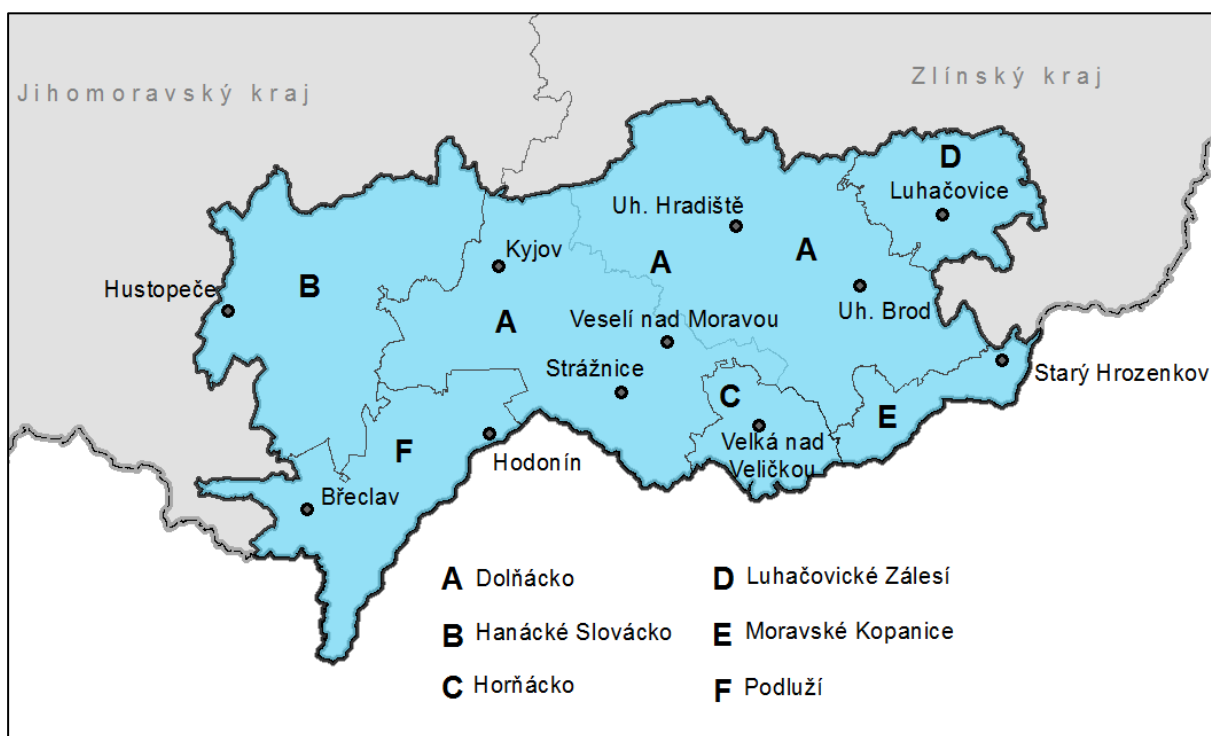
Za jižní hranici regionu považuje státní hranici s Rakouskem. Na východě oblast sousedí se Slovenskou republikou. Na severu a severozápadě region hraničí a oblastmi Haná a Brněnsko. Od Moravskokrumlovska směrem na západ až k Pálavě pak sahají nově osídlená území.

Tarcalová (2016) dodává také, že v historii se dnešní oblast Slovácka nazývala Moravské Slovensko, nesprávně potom Moravské Slovácko. Z národopisného hlediska pak Slovácko, podobně jako Vencálek (1999), rozděluje na řadu podoblastí. K horským oblastem řadí moravské Kopanice v okolí Starého Hrozenkova a Horňácko, které se nachází pod Velkou Javořinou a díky své poloze si uchovává historický ráz, a to zejména co se týče lidové

¹² V ORP Břeclav patří do území Slovácka oblast Podluží, která se nachází na východ od Břeclavi při hranicích se Slovenskou republikou. Zbytek ORP Břeclav nepatří do národopisné definice Slovácka (Doležálek, 2006).

kultury (kroje, nářečí, tance, hudba). Luhačovické Zálesí pak také specifikuje jako přechodnou oblast mezi Valašskem a Slováckem a přidává, že toto území rozděluje pomoravskou nížinu (Uherskohradištsko, Uherskoostrožsko) a horskou oblast Bílé Karpaty. Dolňácko je největší slováckou podoblastí leží v Pomoraví a táhne se od Napajedel až k Hodonínu a podle Tarcalové (2016) jej tvoří Napajedelsko, Uherskohradištsko s Uherskoostrožskem, Veselsko, Strážnicko a Kyjovsko. Od Hodonína k soutoku Moravy a Dyje se nachází Podluží. Přechodná oblast mezi Hanou a Slováckem je pak vymezena obcemi Čejkovic, Ždánice, Klobouky u Brna, Velké Bílovice až k Podivínu. Závěrem autorka dodává, že každá podoblast se od ostatních liší v mnoha aspektech, ať už jde o kroj, architekturu, či jiné projevy lidové kultury.

Obrázek 8: Slovácko a jeho podoblasti (zdroj: Bureš, 2013)

5.2 Vymezení podle dialektu

Dodnes na Moravě místy souhlasí nářeční hranice se staršími hranicemi dominiálními, správními, nebo církevními. Na střední Moravě se pračeské „ý“ a „ú“ změnilo v „é“ a „ó“. Moravskoslovenské nářečí si pak zachovalo původní „ú“ (lúka, múka, budú), „ý“ (mlýn, dobrý), „é“ (mléko, dobrého). Na území Slovácka se, i přes dlouhodobý proces „jazykového vyrovnávání“, nářečí stále udržuje. Tento fakt je důkazem toho, že dialekt je stabilní útvar a k jeho ústupu dochází jen pozvolna (Škubal, 1995).

Škubal (1995) pak stanovuje hranice Slovácka za pomoci toho, jak v roce 1895 rozdělil František Bartoš nářečí na Moravě.

ROZDĚLENÍ MORAVSKÝCH NÁŘEČÍ

1. Slovenské nářečí s podřečím

A) Valašským

B) Dolským

C) Vlastně slovenským s různorečím

1. Záhorským

2. Pomoravským

3. Uherskoslovenským

4. Přejídným

2. Lašské nářečí

3. Hanácké nářečí

4. České nářečí

Území Slovácka lze pak vymežit v těchto hranicích:

1. Slovenské nářečí

B) Dolské podřečí – Začíná jihozápadně od Napajedel na pravém břehu Moravy. Dá se vyjádřit úsekem Židlochovice – Klobouky: Příbice, Ivaň, Vranovice, Uherčice, Nikolčice, Diváky.

C) Vlastně slovenské podřečí

- **1. Záhorské různorečí** – K Záhoří můžeme přiřadit: Velký Ořechov, Březolupy, Provodov, Horní Lhotu, Pozlovice, Luhačovice, Uherský Brod, Hradčovice, Újezdec, Nezdenice, Šumice, Vlčnov, Rudice, Slavičín, Pitín, Bojkovice, Komňu, Bánov, Nivnici, Horní Němčí, Dolní Němčí. Různorečí se nepříliš liší od Zlínského. Ke Slovácku se přiřazují obce jihozápadně a severozápadně od Bánova, hranici pak tvoří obce Bánov, Šumice, Újezdec, Maršov, Pašovice, Prakšice.
- **2. Pomoravské různorečí** – Počínaje od Napajedel na celém levém břehu Moravy. Od Rohatce pak směrem na sever přes

obce Ratíškovice, Milotice, Místřín, Hovorany, Mutěnice, Prušánky, Podivín

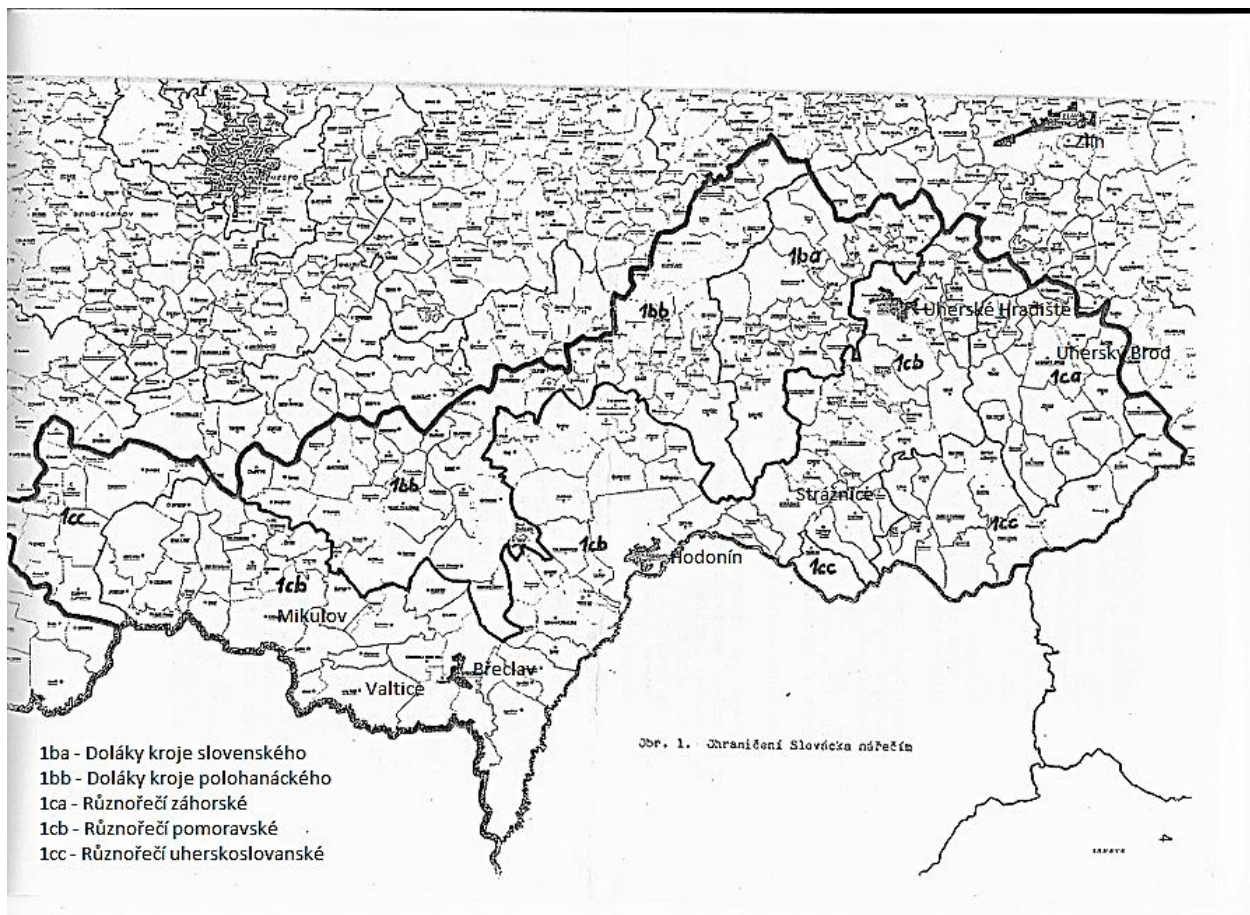
- **3. Uherskoslovenské různorečí** – Zde spadají obce Bystřice, Blatnička, Boršice, Radějov, Kuželov, Malá Vrbka, Hrubá Vrbka, Lipov, Louka, Velká, Javorník, Nová Lhota s Vápenkami, Suchov, Strání, Březová a Lopeník.

Škubal (1995) pak přichází s dalším rozdělením nářečí na Moravě. Tentokrát vychází z poznatků Františka Trávníčka (1926). Podle tohoto autora lze moravské dialekty rozdělit na nářečí moravskoslovenské neboli slovenské, moravskočeské, hanácké a lašské. Tyto jednotlivá nářečí se pak dají třídit v podstatě podle toho jakými hláskami substituuji pračeské „ý“ a „ú“.

- **Moravskočeské** – „ej“, nebo „yj“ a „ou“
- **Hanácké** – „é“ a „ó“
- **Slovenské** – „ý“ a „ú“
- **Lašské** – „y“ a „u“

Trávníček (1926) mezi slovenská nářečí zahrnuje tzv. nářečí dolské, kelecké, kopaničářské, a ostatní slovenské. Nerozlišuje pak zvláštní nářečí valašské. Trávníček dále tvrdí že o rozlišení Valašska od zbylých oblastí moravského Slovenska rozhoduje více kraj než dialekt. Hranice slovenského nářečí je potom od jihu k severu takto: Valtice, Hlohovec, Charvátská Nová Ves, Podivín, Rakvice, Šakvice, Starovičky, Němčičky, Morkůvky, Krumvíř, Násedlovice, Želetice, Věteřov, Ostrovánky, Bohuslavice, Jestřabice, Koryčany, Blišice, Lískovec, Střílky, Zástřizly, Cetechovice, Roštín, Kostelany, Lubná a Vrbka.

Za podstatné dělidlo nářečí, se podle Škubala (1995), pak dají označit dlouhé vokály. Nářečí na jihovýchodní Moravě mají mnoho společných znaků se sousedními dialekty na Slovensku a v důsledku toho jsou jim bližší než nářečím středomoravským. Základním znakem, který odlišuje nářečí slovenská od hanáckých, je „ý“, „ú“ (mlýn, dobrý, kútek, budú), který má varianty zkrácené, nebo dvojhlasiku „aj“, „ou“ oproti jednotnému hanáckému „é“ a „ó“.

Obrázek 9: Vymezení Slováků podle nářečí (zdroj: Škubal, 1995, upraveno autorem)

5.3 Vymezení podle lidového kroje

Lidové kroje představují obdivuhodný soubor lidového výtvarného projevu. I přes velké společenské a hospodářské změny se na Slovákku zachovalo velké množství krojů, které jsou rozmanité a liší se od sebe formou, dekorem či materiálem. V drtivé většině oblastí kroj už zcela ustoupil z každodenního života a od 30. let 20. století plní kroje spíše reprezentativní funkci, tradičně při společenských příležitostech, kterými mohou být různé slavnosti, či folklorní festivaly. Z významných krojových obcí a oblastí lze jmenovat například Hornácko kolem Velké nad Veličkou, Uherskobrodsko, Vlčnov, Uherskoostrožsko (Hluk, Blatnice), Kunovsko, hradištské Dolňácko (Staré Město, Tupesy), Veselsko (Hroznová Lhota), Vracov, strážnické Dolňácko (Petrov), Kyjovsko, Podluží, slovácko-hanácké pomezí. Na formu lidového kroje působily tradice, zvyky, vývoj kultury, sociální poměry a nejvíce mentalita lidu (Škubal, 1995).

U vymezení Slovácka podle lidového kroje se Škubal opírá o práci Josefa Klvani (1923), který popsal jednotlivé krojové okrsky slováckého regionu. Okrsků je celkem 28 a jejich výčet je následující.

SLOVÁCKÉ KROJE

1. Dolské kroje

A) Uherskohradištský s odstínem

- 1. Polešovským**
- 2. Velehradsko – spytinovským**
- 3. Staroměstsko – jarošovským**
- 4. Bílovským**

B) Kunovský

C) Uhersko – ostrožský

D) Veselský

E) Strážnický

F) Rohatecký

2. Břeclavsko – hodoňské kroje

A) Jihokyjovský (milotsko – dubňanský)

B) Mutěnsko – hovoranský

C) Vlastní podlužácký čili břeclavský

3. Uherskobrodské čili zálešácké kroje

A) Uherskobrodský

B) Hradčovský

C) Vlčnovský

D) Nivnický

E) Bánovský

F) Straňanský

G) Březovský

4. Hornácký kroj v okolí Velké

A) Velecký

5. Kopaničářský kroj

A) Starohrozenkovský

6. Podhorácké kroje

- A) Severokyjovský**
- B) Vracovský**
- C) Osvětimansko – domanínský**
- D) Buchlovský**
- E) Žeravský**
- F) Bohuslavský**

7. Valašsko – slovenské kroje

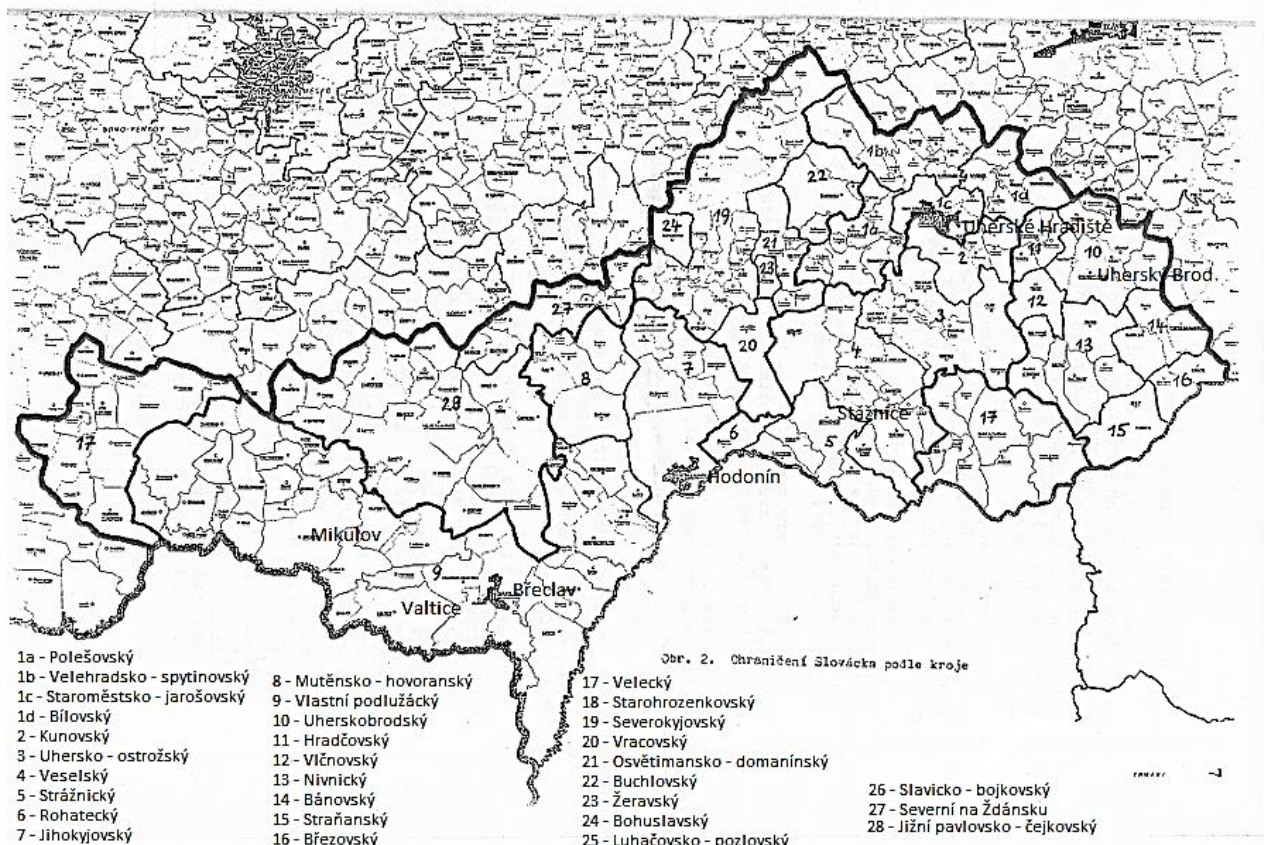
- A) Luhačovsko – pozlovský**
- B) Slavicko – bojkovský**

8. Hanácko – slovenské kroje

- A) Severní na Ždánsku**
- B) Jižní pavlovsko – čejkovský**

- K hanácko – slovenské oblasti se hlásí v poslední době více obcí ze Ždáncka a Kloboucka. Folklorní soubory těchto obcí pak často vystupují spolu se slováckými jde například o obce Ždánice, Lovčice, Archlebov, Žarošice, Dambořice, Klobouky a Diváky.

Při doosídlování oblasti jižní Moravy obyvateli ze Slovácka došlo k podstatnému šíření, jak moravkoslovenského nářečí, tak tradičního kroje jednotlivých oblastí. Krajina od Břeclavi k Drnholci byla osídlena hlavně lidmi z Podluží, okolí Litobratčic a Mackovic pak osídlili obyvatelé z Hornácka a oblast kolem Hustopeče pak obydleli lidé z jižního Kloboucka a Kyjovska (Škubal, 1995).

Obrázek 10: Vymezení Slovákta podle tradičního kroje (zdroj: Škubal 1995, upraveno autorem)

6 Sběr dat, jejich analýza a prezentace mentálních map

6.1 Sběr dat

Dotazníkové šetření proběhlo na jaře roku 2017. Šíření dotazníku proběhlo v online prostředí, a to především pomocí sociální sítě Facebook. Vytvoření dotazníku bylo umožněno díky online aplikaci PocitoveMapy.cz (Pánek a Růžička, 2016). Respondenti měli v první části za úkol vymezit, na topografickém mapovém podkladu od společnosti Esri, jakou oblast si představují pod pojmem Slovácko. K vymezení mohli použít tažení myši na podkladu a vzniklý polygon poté představoval vymezenou oblast, nebo jednotlivým klikáním na podklad kdy se po uzavření oblasti všechny body spojily a výsledkem byl opět polygon, který znázorňoval Slovácko podle představ respondentů. Ke svému vymezení mohli uživatelé přidat také poznámku.

V druhé části měli uživatelé do textového pole napsat alespoň pět výrazů¹³, které se jim vybaví pod pojmem Slovácko.

V poslední části měli respondenti uvést své pohlaví, a to z jakého kraje pocházejí, jednou ze samostatných možností bylo také vybrat, že pocházejí přímo ze Slovácka¹⁴.

Celkový počet respondentů, kteří vyplnili dotazník byl 153. Žen bylo o něco více, a to 79 oproti 72 mužům. Dva respondenti své pohlaví neuvedli. Přímo ze Slovácka uvedlo, že pochází 34 lidí, zbytek tj. 119 uživatelů uvedlo, že nepochází ze Slovácka a vyplnilo pak jeden z krajů. Celkem 6 lidí, co vyplnili dotazník pochází z Hlavního města Prahy. Z Jihomoravského kraje pak pochází 7 respondentů. Z Kraje Vysočina vyplnili dotazník 3 lidé, 2 respondenti pocházejí z Královéhradeckého kraje, pouze 1 z Libereckého kraje, 44 lidí vyplnilo jako oblast původu Moravskoslezský kraj, 22 respondentů pochází z Olomouckého kraje, 2 z Pardubického kraje, 3 ze Středočeského kraje a konečně 28 z kraje Zlínského.

---

¹³ Výrazy je zde myšleno prakticky cokoli, nejedná se pouze o výrazy spojené se slováckým nářečím.

¹⁴ Zde nastal malý problém v tom, že respondenti, co pochází ze Slovácka vybrali správně že odtud pocházejí ponechali však ve většině případů také že pocházejí z Hl. m. Praha což bylo jako první na výběr v seznamu krajů z tohoto důvodu nebyla vytvořena mentální mapa pro respondenty z Hl. m. Praha, protože vlastně žádní nebyli.

Kraj původu	Počet respondentů
Hlavní město Praha	7
Jihomoravský kraj	7
Kraj Vysočina	3
Královohradecký kraj	2
Liberecký kraj	1
Moravskoslezský kraj	44
Olomoucký kraj	22
Pardubický kraj	2
Středočeský kraj	3
Zlínský kraj	28
Slovácko	34
Celkem	153

Tabulka 1: Počty respondentů a jejich zařazení do krajů ČR a Slovákka

Komentář

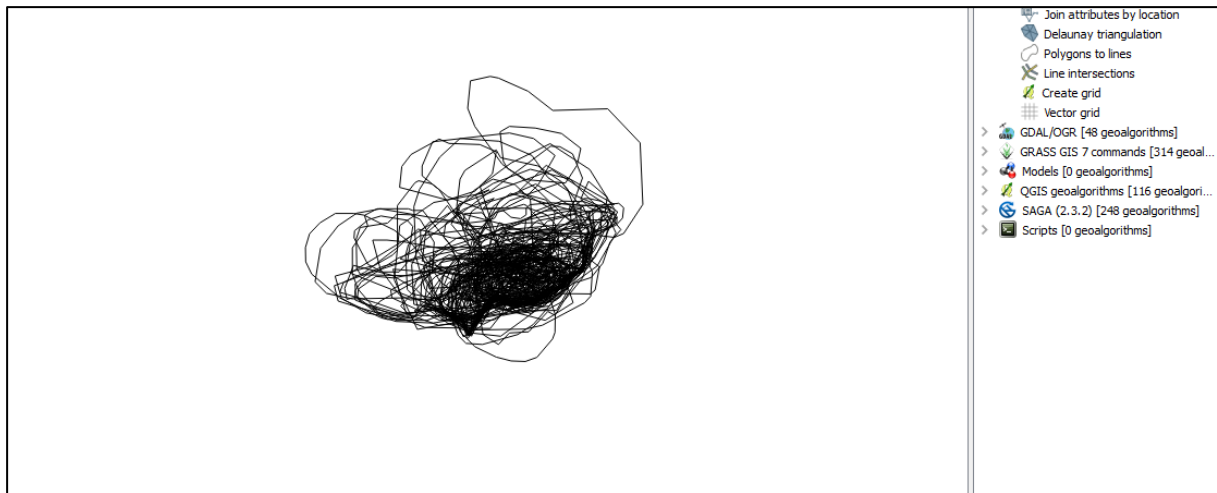
Z důvodu malého počtu respondentů u některých krajů byly vytvořeny mentální mapy pro skupiny: celkový počet respondentů, muži, ženy, respondenti ze Slovákka, Moravskoslezského, Olomouckého a Zlínského kraje a také pro skupinu respondentů, kteří nepochází ze Slovákka¹⁵.

6.2 Analýza dat

Poté, co bylo ukončeno dotazníkové šetření, byla surová data stažena z portálu PocitoveMapy.cz ve formátu GEOJSON. Pro práci s daty v tomto formátu a poté ve formátu .SHP (shapefile) byl použit geografický informační systém QGIS Desktop verze 2.18.6. Data byla dále pomocí atributové tabulky převedena do formátu pro Microsoft Office Excel, aby mohlo dojít k pozdějšímu vytřížení a úpravě slovních výrazů, které si respondenti se Slovákem spojují.

---

¹⁵ Skupinou respondentů, co nepochází ze Slovákka autor myslí data ze všech krajů kromě Slovákka.

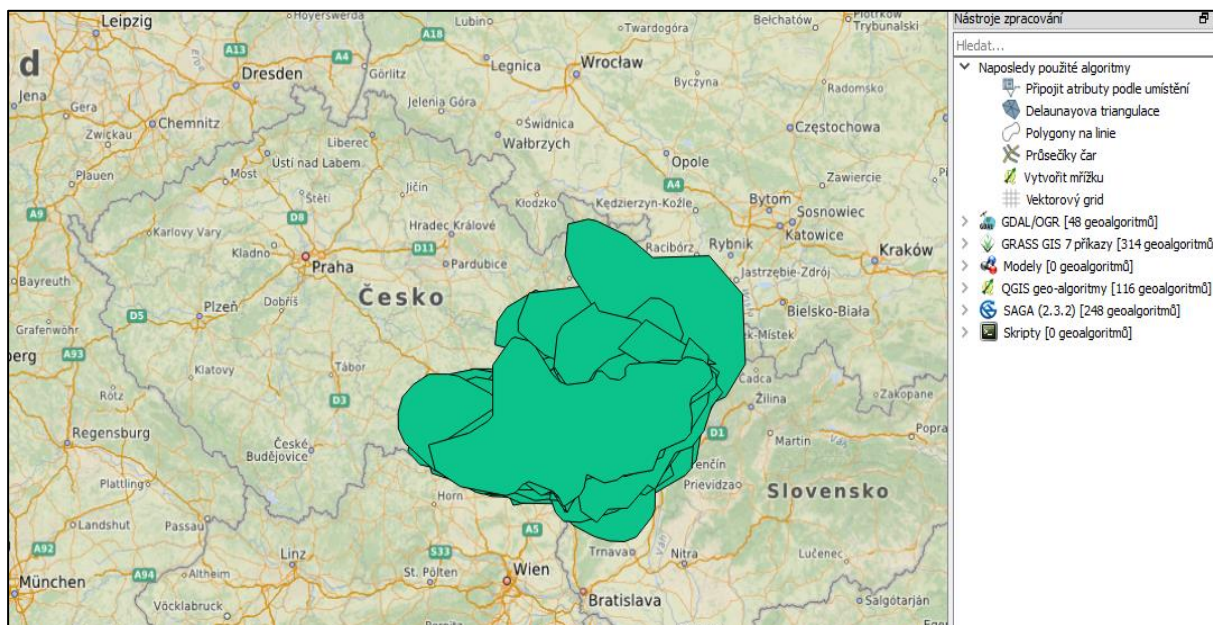
Obrázek 11: Ukázka ještě nezpracovaných dat všech respondentů (zdroj: autor)

	startTime	endTime	user_id	místní	kraj	pohlaví	step_2_vyr	ip	datetime	h
1	1488788439225	1488789023966	k4pd9x07	ano	Hlavní město Praha	žena	Ligové tradice Vdolečky Jízda králů	37.48.46.65	2017/03/06 09:3...	
2	1488789172885	1488789415433	tfrlzue2v	ano	Hlavní město Praha	muz	Folklor, kroje, tra...	37.188.232.90	2017/03/06 09:3...	
3	1488805741535	1488805787483	jnh76fkk4	ano	Hlavní město Praha	žena	Kroje, tradice, sli...	77.92.193.132	2017/03/06 14:0...	
4	1488812184255	1488812260975	dcev4fnn5	ano	Hlavní město Praha	žena	Hody, kroje, trad...	188.120.201.241	2017/03/06 15:5...	
5	1488883886052	1488883978603	1c57kazjp		Hlavní město Praha		vino tradice hlá ruhanou	195.113.148.151	2017/03/07 11:5...	
6	1488883868839	1488883979287	d3lqz08z7	ano	Hlavní město Praha	muz	folklor, vino, dom...	158.194.110.44	2017/03/07 11:5...	
7	1488883925781	1488884023263	5os0okhc8	ano	Hlavní město Praha	žena	kroj, jízda králů, ...	93.153.41.60	2017/03/07 11:5...	
8	1488884055391	1488884193717	1whwer5xi	ano	Hlavní město Praha	muz	kroj, vinohrady, ...	213.192.19.34	2017/03/07 11:5...	
9	1488884369229	1488884446772	p3g1ygm0	ano	Hlavní město Praha	žena	bohatý kraj, vino...	62.44.7.59	2017/03/07 12:0...	
10	1488885055622	1488885133179	rpp0law8t	ne	Hlavní město Praha	žena	košac kroj vino	217.170.97.163	2017/03/07 12:1...	
11	1488886331913	1488886478771	jgrjuwn1u	ano	Hlavní město Praha	žena	kroje, slivovice, J...	94.125.216.203	2017/03/07 12:3...	
12	1488887276274	1488887482957	wp2ib4tp3	ano	Hlavní město Praha	žena	kroje Slovácko sa nesúdí Morava	89.176.251.253	2017/03/07 12:5...	
13	1488891748338	1488891892941	nw2x3qg8q	ano	Hlavní město Praha	muz	vino, oskeruša, s...	158.194.168.89	2017/03/07 14:0...	
14	1488894805114	1488894974046	m469tkqt1	ano	Hlavní město Praha	žena	Kroj, fotbal, uher...	158.194.110.19	2017/03/07 14:5...	
15	1488895720560	1488895803395	umbfcvxcv	ano	Hlavní město Praha	žena	Dolňácko, Jízda k...	185.93.63.75	2017/03/07 15:1...	
16	1488895469485	1488895896383	mdcc6uwwz	ano	Hlavní město Praha	muz	Uherské Hradiště...	94.74.203.143	2017/03/07 15:1...	
17	1488897593647	1488897680343	an4km49gp	ano	Hlavní město Praha	žena	Vino, slivovice, sl...	31.192.81.22	2017/03/07 15:4...	
18	1488898968060	1488899104227	2x40zh74r	ano	Hlavní město Praha	žena	slivovice vino	37.48.41.151	2017/03/07 16:0...	

Obrázek 12: Výřez z atributové tabulky (zdroj: autor)

Podle jednotlivých dat z atributové tabulky datové vrstvy byly pak tvořeny další vrstvy podle požadovaných kritérií. Pokud chtěl autor vytřídit například všechny mužské respondenty tak podle kolonky pohlaví označil všechny údaje kde je napsáno „muz“, Zdrojovou vrstvu pak uložil ve formátu .SHP a ponechal pouze označené záznamy, aby vzniklá vrstva obsahovala pouze informace od mužů. Tímto způsobem byly třízeny všechny údaje, pro které chtěl autor vytvořit mentální mapu.

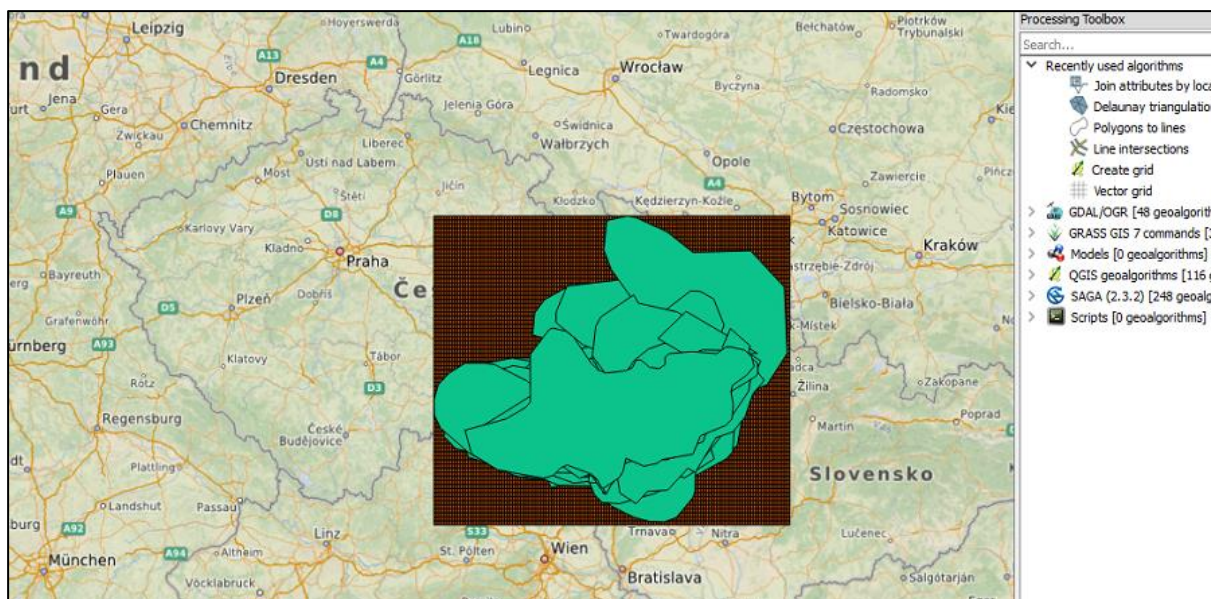
V dalším kroku bylo třeba přidat mapový podklad, aby bylo zřejmé, jaké území vlastně respondenti označili. Mapová vrstva byla přidána pomocí záložky „web“ a její podzáložky „quick map services“. Výsledný mapový podklad je od Google Maps.

Obrázek 13: Data od všech respondentů zobrazená na mapovém podkladu (zdroj:autor)

Nejdůležitější částí pak bylo vytvoření mřížky pomocí funkce „vector grid“. Jako plocha byl u mřížky zvolen rozsah vrstvy se, kterou zrovna autor pracoval. Aby vznikla výsledná mentální mapa ve formátu, v jakém jsou prezentovány výsledky níže, pak bylo nutné použít funkci „join attributes by location“. Tato funkce umožní do mřížky „nahrát“ data z vrstvy pro, kterou chceme vytvořit mentální mapu. Mřížka pak získá údaj o tom, kolik polygonů najednou protíná určitou její plochu, která je definována rozdělením do čtverců. Na základě tohoto údaje pak lze mřížku upravit do podoby, aby byla co nejpřehlednější a použitelná při následné prezentaci. Jako poslední je třeba mřížku odstupňovat podle pole „count“¹⁶ a graficky upravit například nastavit barvy a průhlednost. Výsledek pak vypovídá o procentuální shodě respondentů na daném území.

¹⁶ Toto pole právě představuje údaj o tom, jak hustě bude výsledná mřížka vykreslena v určitých místech, podle hustoty polygonů, které tuto plochu pokrývají.

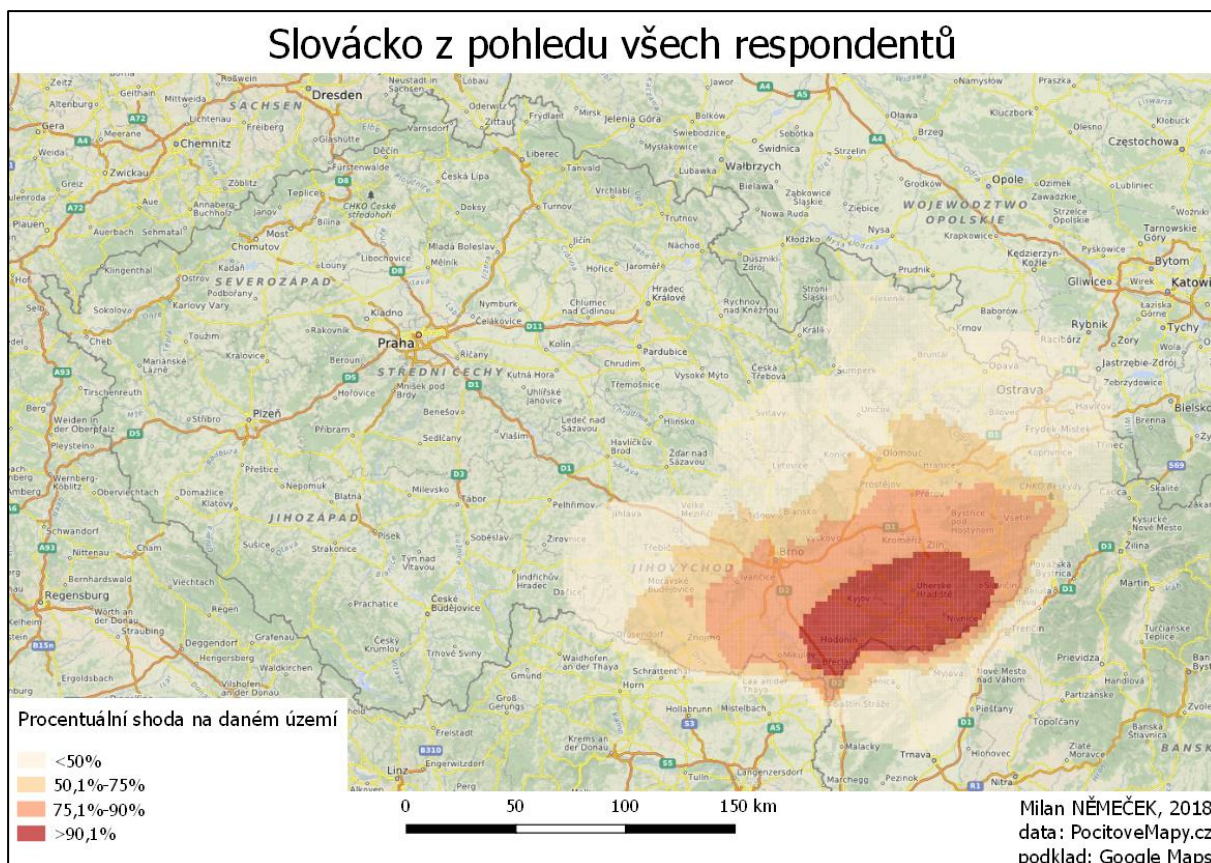
Obrázek 14: Neupravená mřížka obsahující celková data všech respondentů (zdroj: autor)

Finální grafickou podobu pak mapa dostává ve funkci „new print composer“, kde lze vybrat jakou část mapy zobrazit, dále se zde přidá název mapy, měřítko, legenda a tiráž.

6.3 Prezentace mentálních map Slovácka a jejich srovnání s reálnými hodnotami

Mentální mapa Slovácka uvedená na obr. 15 je výsledkem odpovědí všech respondentů. Kromě této celkové mapy byly ještě vytrženy údaje a vytvořeny mentální mapy, které prezentují pohled na Slovácko z hlediska: žen, mužů, obyvatel pocházejících ze Slovácka, všech respondentů kromě obyvatel Slovácka a lidí žijících v Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském kraji.

S vymezeními v 5. kapitole bude porovnávána pouze celková mapa všech respondentů, protože zbylé mapy jsou odvozené od mapy celkové a vlastně ji tvoří, takže se vymezení ve velké míře kopírují. Mapy derivované z mapy celkové pak budou porovnávány mezi sebou.

Obrázek 15: Oblast Slovácka vyznačená všemi respondenty (zdroj: autor)

Z mapy lze snadno vyčíst, že přibližně polovina všech dotázaných se shoduje že Slovácko se rozprostírá na celé Moravě a Slezsku a jeho západní hranice sahá až na Vysočinu, jižní hranice končí až u Slovenského města Tmava, ohraničení na východě pak obstarává hranice se Slovenskou republikou, severní hranice pak připadá státní hranici s Polskem. Tři čtvrtiny respondentů pak vymezili území Slovácka prakticky na celé území Moravy, kdy severním bodem je město Šternberk, na západě jsou to města Znojmo a Moravské Budějovice, hranici na jihu tvoří bod, kde se střetávají hranice České republiky, Slovenské republiky a Rakouska. Na východ je pak hranice stejná jako v případě 50 % respondentů. Až 90 % všech dotázaných se shodlo že Slovácko zabírá celou jihovýchodní Moravu a dělí se do Zlínského a Jihomoravského kraje. V tomto případě lze za severní hranici považovat Vsetín a Přerov na západě potom Brno a Ivančice, jižní hranici reprezentuje soutok Moravy a Dyje a vymezení na východě je pak stejné jako ve dvou předešlých případech, tedy státní hranice se Slovenskem. Největší podíl respondentů tedy přes 90 % pak svým vymezením velice věrohodně kopíruje všechny jádrové oblasti Slovácka tedy Podluží, Dolňácko. Hornácko a Moravské Kopyance. Takto vyčleněné území samozřejmě obsahuje všechny významná centra jako jsou Břeclav, Hodonín, Kyjov Strážnice, Velká nad Veličkou, Starý

Hrozenkov, Uherský Brod a Uherské Hradiště. Vymezená oblast potom zahrnuje i přechodné oblasti Luhačovické Zálesí a Hanácké Slovácko. Hranici na severu tvoří Otrokovice a Napajedla, západní okraj je vymezen Klobouky u Brna a Velkými Pavlovicemi. Na jihozápadě je hraniční obcí Lanžhot, který je blízko soutoku Moravy a Dyje. Jižní hranici tvoří obec Strážnice a Velká nad Veličkou a konečně východní ohraničení tvoří státní hranice se Slovenskem a obec Slavičín.

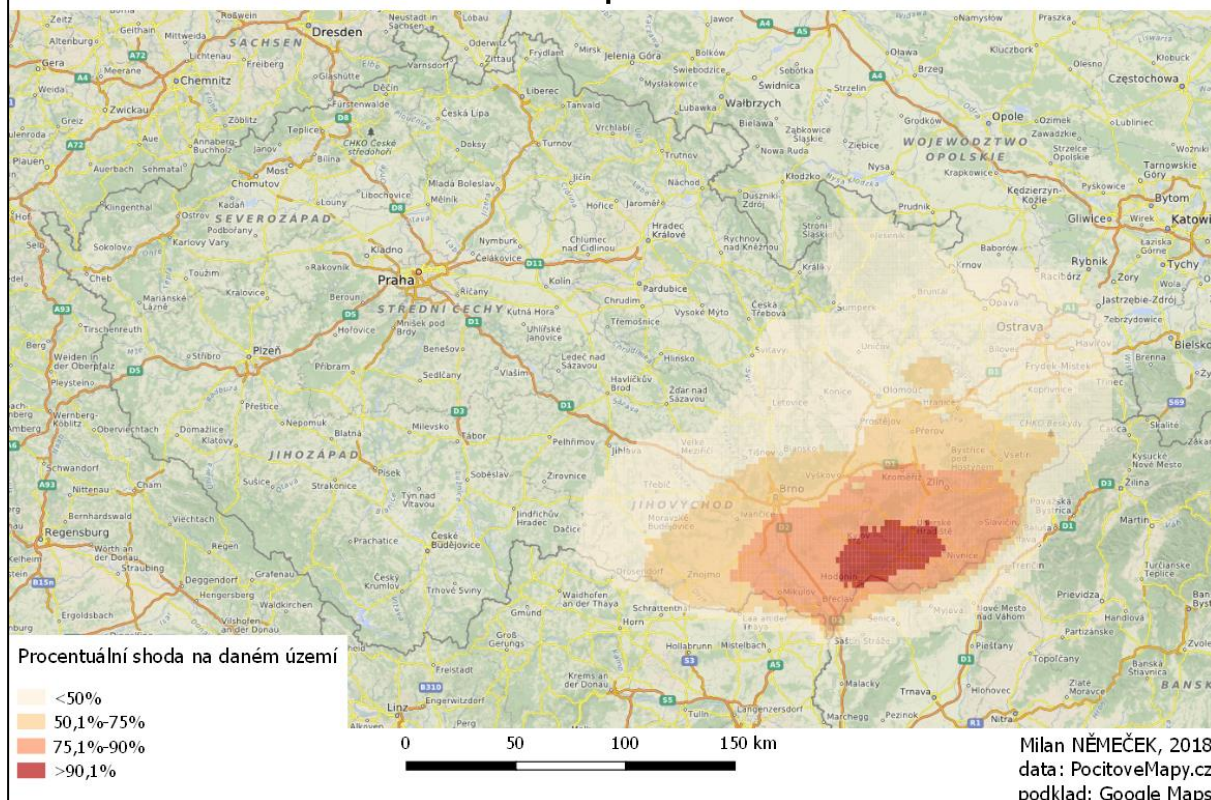
6.3.1 Srovnání celkové mentální mapy Slovácka s údaji v 5. kapitole

Největší procento respondentů se velice dobře shodlo na vymezení Slovácka podle autorů Vencálka (1999), Doležálka (2006), Tarcalové (2016) i Škubala (1995). Respondentům se nadmíru úspěšně podařilo vymezit zejména jižní, jihovýchodní a východní hranici Slovácka na, které se shodli s výše jmenovanými autory. Nuance pak tvoří především oblast Luhačovického Zálesí, které respondenti do Slovácka zahrnuli, ale například podle Škubala (1995) a Doležálka (2006) ke Slovácku nepatří. Další spornou oblastí jsou Otrokovice, které by za součást Slovácka označili jen dotazovaní, ale ani jeden z autorů uvedených v kapitole 5. Škubal (1995) pak, na rozdíl od většiny respondentů, ale i zbytku uvedených autorů protahuje oblast Slovácka od Břeclavi směrem na západ přes Valtice a Mikulov. Celkově se, ale dá nepochybně konstatovat, že území, které respondenti uvedli za součást Slovácka v drtivé míře koresponduje se Slováckem, jak ho vymezují autoři, a to jak geograficky, tak podle krajů či nářečí.

6.3.2 Mentální mapy Slovácka podle vybraných skupin respondentů

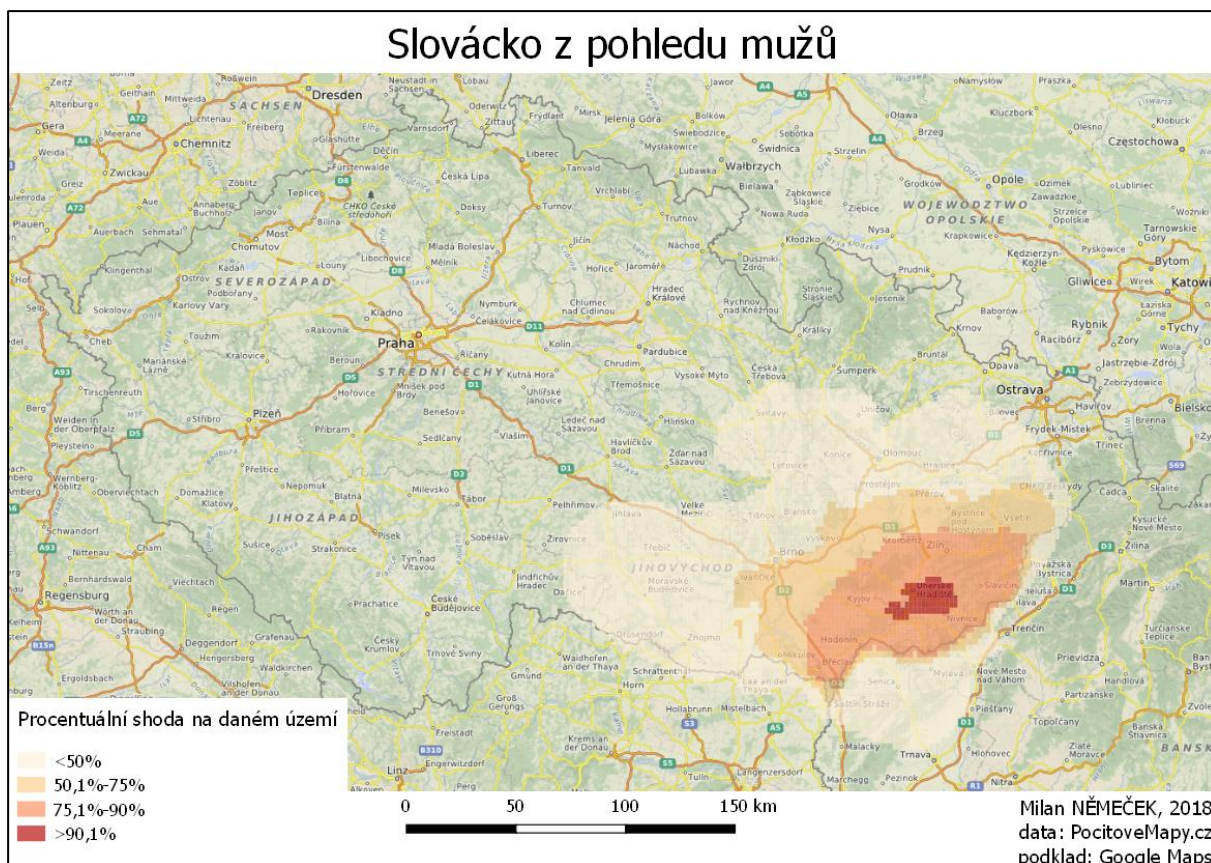
Tato část shrnuje zbylé vytvořené mentální mapy a porovnává je mezi sebou.

Slovácko z pohledu žen

Obrázek 16: Oblast Slovácka z pohledu žen (zdroj: autor)

Až 90 % žen vymezuje Slovácko poměrně širokou oblastí jihovýchodní Moravy, přes 90 % žen si potom představuje Slovácko jako oblast hlavně okolo Kyjova, Hodonína, Strážnice a Uherského Hradiště. Z jádrové oblasti byly vynechány města jako Uherský Brod, Břeclav, Velká nad Veličkou a Starý Hrozenkov.

Obrázek 17: Oblast Slovácka z pohledu mužů (zdroj: autor)

Asi 75 % a 90 % mužů se shodne na Slovácku jako na území mezi státní hranicí se Slovenskem, městem Zlín, Ždánice, Hustopeče, Břeclav, Hodonín a Strání. Jádrová oblast vyznačená přes 90 % mužských respondentů je znatelně menší než u žen. Muži považují za centrum Slovácka Uherské Hradiště a Uherský Brod. Na rozdíl od žen přidali Uherský Brod, ale vynechali nesporná centra jako Hodonín, Strážnici a Kyjov.

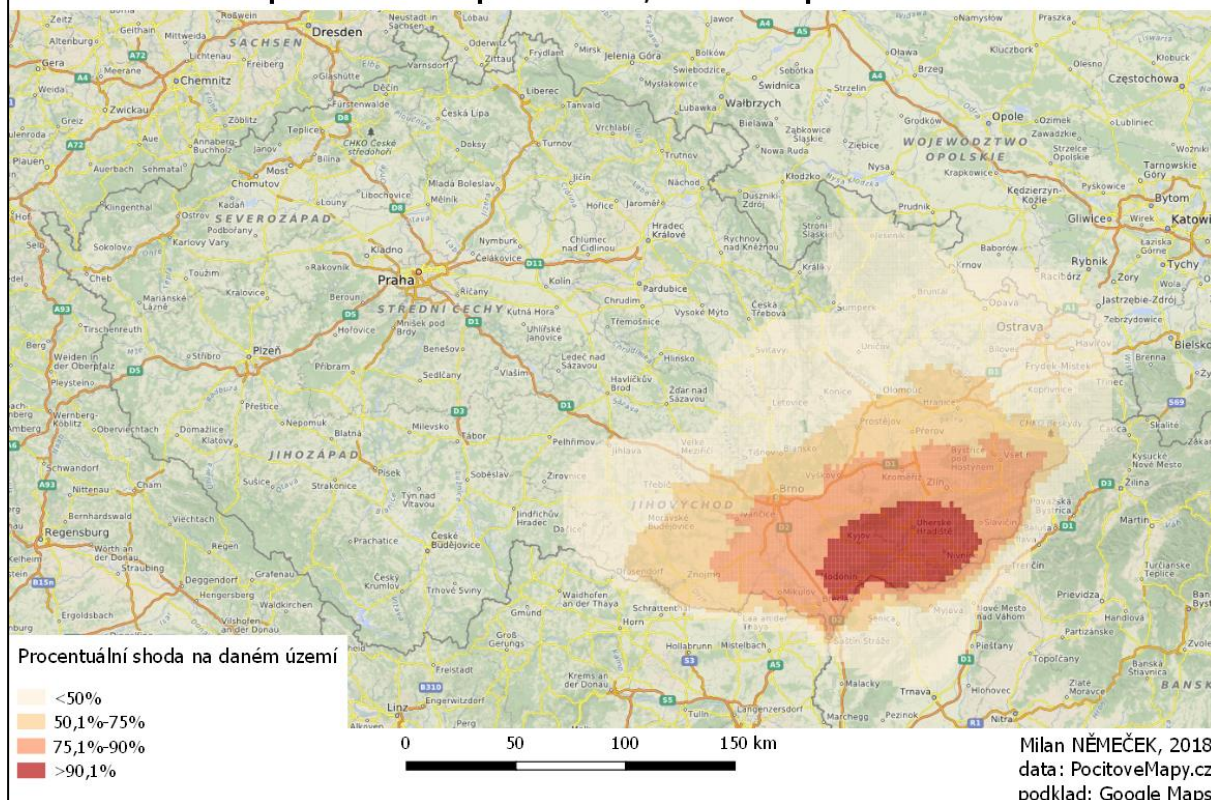

Obrázek 18: Oblast Slovácka z pohledu jeho obyvatel (zdroj: autor)

U obyvatel ze Slovácka je zajímavé, že ve výsledku nenastala shoda více než 90 %. Autor si myslí že to může být dáno tím, že většina respondentů ze Slovácka vyznačovala poměrně malé (jim známé) území, a tak nedošlo k více než 90 % překrytí polygonů ani v jednom místě. Oblast, která je vyznačena na obrázku nejsytější barvou je však velmi přesná, a kromě vynechané Břeclavi zahrnuje všechny jádrová města Slovácka, a to i u mužů a žen opomíjený Starý Hrozenkov.

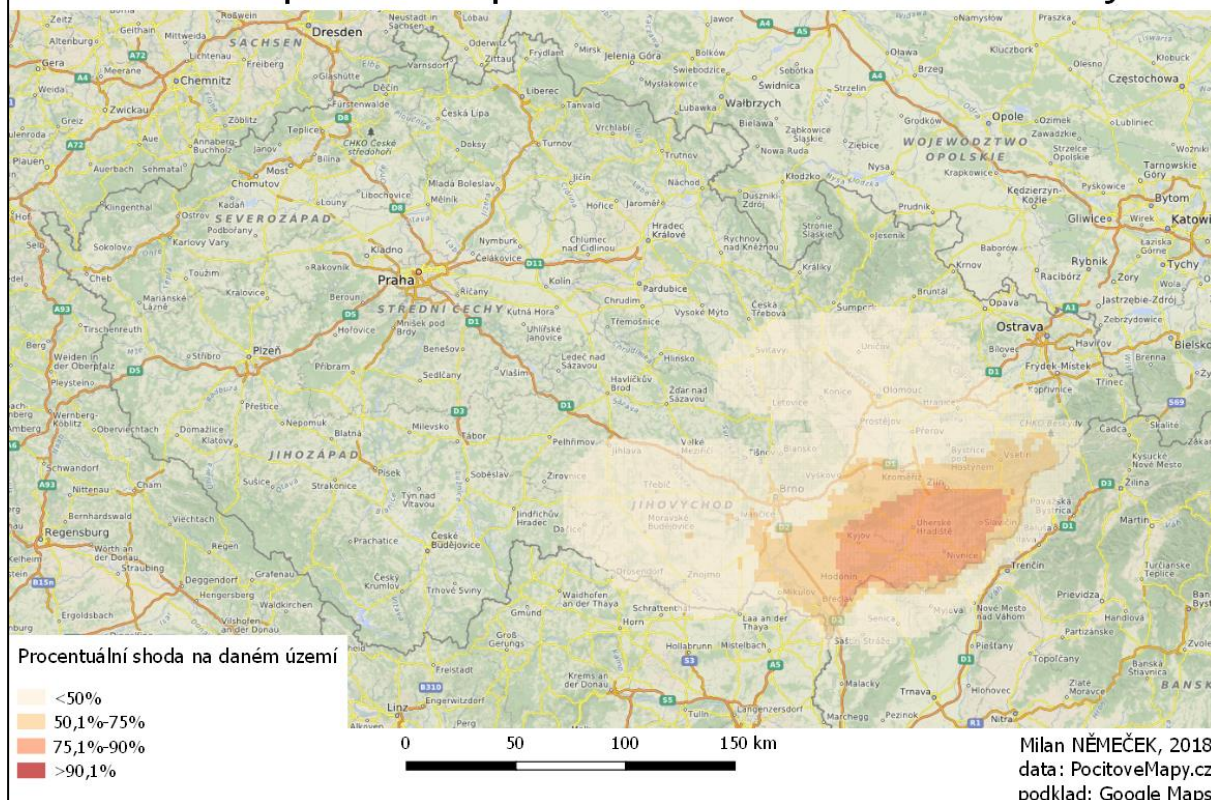
Slovácko z pohledu respondentů, kteří nepochází ze Slovácka

Obrázek 19: Oblast Slovácka z pohledu těch, co z tohoto regionu nepochází (zdroj: autor)

Když porovnáme shodu 75 % - 90 % respondentů ze Slovácka se stejným intervalem respondentů kteří ze Slovácka nepochází, zjistíme, že obyvatelé Slovácka mají ve stejné skupině o dost přesnější vymezení. Ovšem přes 90 % respondentů nepocházejících ze Slovácka má pak také skvělý přehled o tom, kde se tato národopisná oblast nachází a z významných center vynechávají pouze Břeclav.

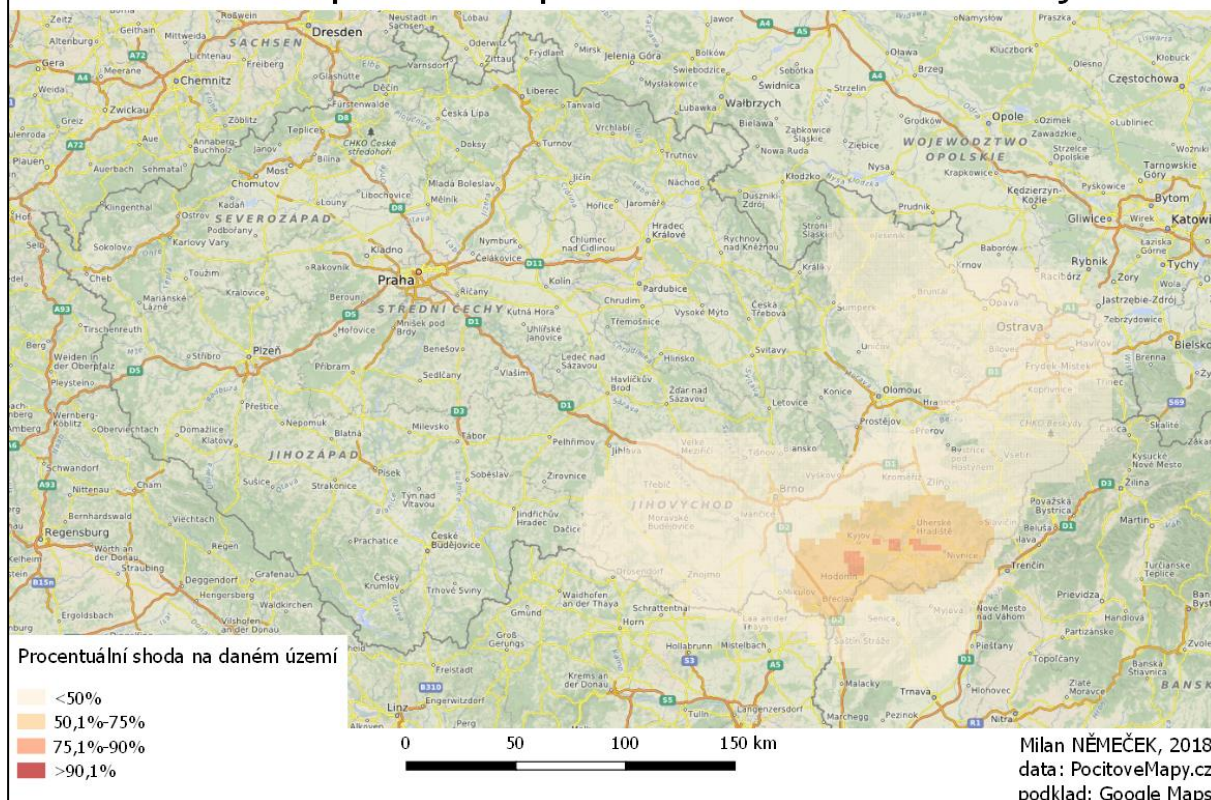
Slovácko z pohledu respondentů z Moravskoslezského kraje

Obrázek 20: Oblast Slovácka z pohledu obyvatel Moravskoslezského kraje (zdroj: autor)

Podobně jako u respondentů ze Slovácka ani u dotazovaných z Moravskoslezského kraje nenajdeme na území Slovácka shodu přes 90 %. Zde respondenti zahrnují Otrokovice i Zlín, hranici protahují nezvykle severovýchodním směrem až k obci Lidečko. Ale i u obyvatel Moravskoslezského kraje můžeme hovořit o dobré představě kde Slovácko leží. V kategorii shody do 90 % jsou zahrnuty všechna významná centra, přesah v severovýchodním směru je pak celkem značný.

Slovácko z pohledu respondentů z Olomouckého kraje

Obrázek 21: Oblast Slovácka z pohledu obyvatel Olomouckého kraje (zdroj: autor)

Zde se opět nenachází shoda přes 90 %. V rozmezí shody od 75 % do 90 % jsou zde patrné souhlasné názory pouze na velmi malé oblasti v okolí Místřína, Dubňan, Moravského Písku, Ostrožské Lhoty a Hluku. Nicméně v kategorii shody do 75 % se zde setkáváme s pozoruhodně přesným vymezením Slovácka. Nechybí ani jedno z center Slovácka.

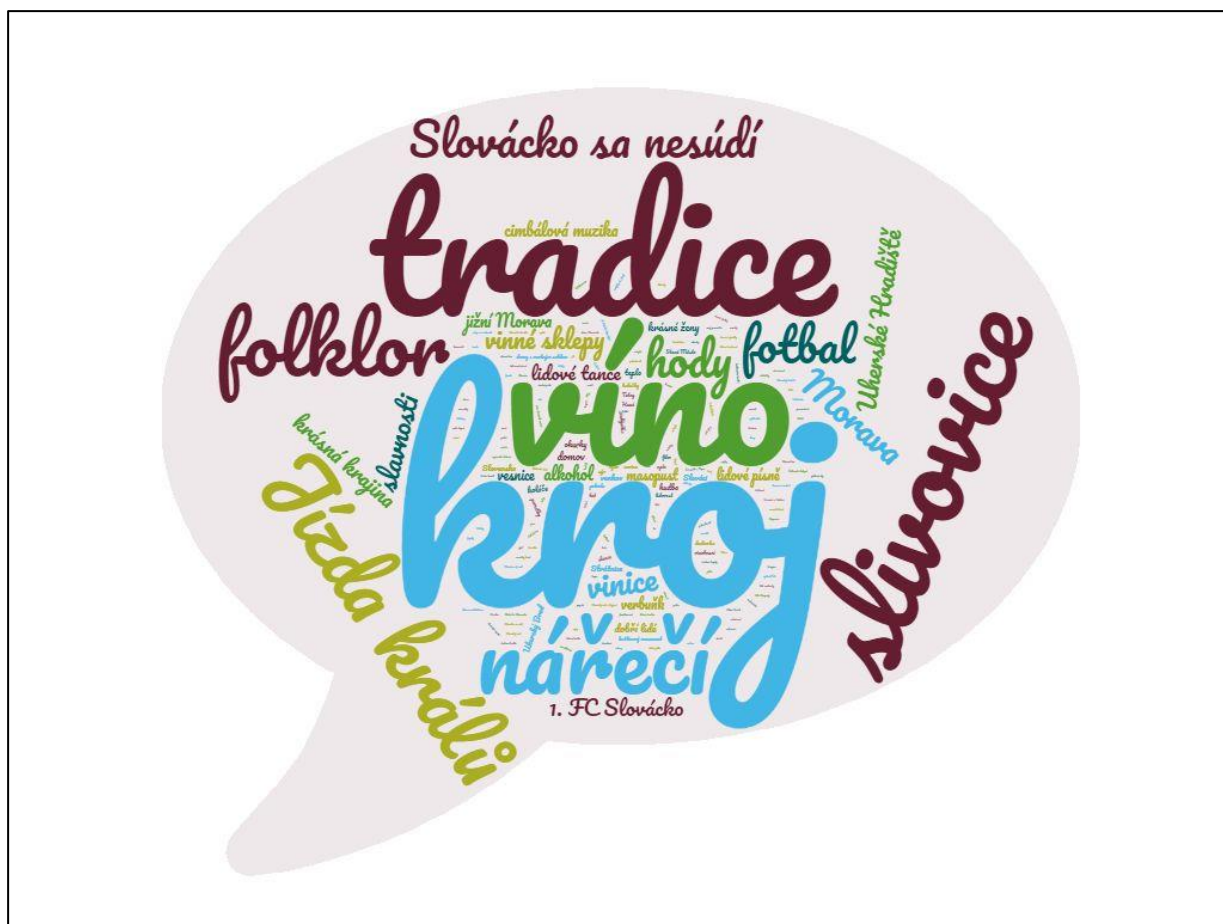

Obrázek 22: Oblast Slovácka z pohledu obyvatel Zlínského kraje (zdroj: autor)

Co se týče respondentů z vybraných krajů, tak právě ti zlinští vymezují Slovácko nejpřesněji, v intervalu do 75 % se shoda velmi podobá výsledkům pro Olomoucký kraj. Změna nastává v kategorii shody od 75 % do 90 % kde je u respondentů ze Zlínského kraje vyznačeno mnohem větší území, než je tomu v případě dotazovaných z Olomouckého kraje.

6.4 Wordcloud

„Mrak slov“ neboli v překladu do angličtiny „word cloud“ byl v této práci použit jako nástroj k analýze a vizualizaci slovních výrazů, které měli respondenti za úkol vyplnit v druhé části online dotazníku. V programu Microsoft Office Excel autor nejprve všechny výrazy vytrídil a upravil do podoby, aby se daly použít k tvorbě „mraku slov“ v aplikaci WordClouds (www.wordclouds.com). Víceslovná spojení se musela oddělit speciálním znaménkem zvaným tilda (~), a to proto aby aplikace poznala že jde o jeden výraz, avšak spojený z více slov (tím pádem ho započítá jen jednou). Když byla data upravena vložil se soubor, tyto data obsahující, do aplikace WordClouds a ta následně každý výraz vizualizovala pomocí pravidla, čím více výskytů daného výrazu, tím větším písmem je následně zobrazen.

Obrázek 23: Mrak slov zobrazující nejčastější výrazy spojované se Slováckem.

Mezi slova s největším počtem výskytů se dostala: kroj (100), víno (66), tradice (61), slivovice (43) a nářečí (35).

7 Závěr

Prvním cílem práce bylo vymezit území Slovácka na mapě České republiky, tento předpoklad byl splněn. Slovácko se podařilo vymezit hned několika způsoby, a to konkrétně z geografického hlediska, z hlediska nářečí a tradičního kroje.

Jako druhý cíl bylo stanoveno vytvořit mentální mapu pro dané území, a to pomocí odpovědí zaznamenaných do online dotazníku. Respondentů bylo celkem 153. Nakonec se podařilo vytvořit osm mentálních map, kterými byly mapa pro celkový vzorek respondentů, mapa zohledňující zvláště ženy a muže, speciální mapa byla vytvořena pro respondenty, co vyplnili, že pocházejí ze Slovácka a také pro zbylé respondenty (zde byly zahrnuty všechny ostatní výsledky), dále byly vytvořeny tři mentální mapy podle toho, z jakého kraje respondenti pocházeli a sice zvláště mapy pro Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj.

Posledním cílem bylo porovnat výsledné mapy s reálnými hodnotami a průběhem hranic. Zde se autor rozhodl porovnat celkovou mapu shrnující odpovědi všech respondentů s vymezeními za základě geografického hlediska, krojů a dialektu. Zbylé mapy byly porovnávány mezi sebou, protože se jedná o součásti jednoho většího celku a hranice vizualizovaného území se v mnoha případech tak prakticky shodují.

Seznam literatury

Bláha, Jan D. a Pastuchová Nováková, Tereza. 2013. Mentální mapa Česka v podání českých žáků základních a středních škol. *Geografie*. 2013, roč. 118 č. 1, stránky 59-76.

Bureš, Petr. 2013. *Elektronická mapa Slovákka*. Masarykova univerzita, PřF, Geografický ústav, Brno : 2013.

Doležálek, Jiří. 2006. Slovákko: region s identitou, samospráva bez identity. *Středoevropské politické studie*. 2006, 8 (2-3), stránky 225-247.

Gould, Peter. 1973. On Mental maps. [autor knihy] Roger M Downs a David Stea. *Image & Environment*. 1973, stránky 182-220.

Gregory, Derek. 2000. Edward Said's Imaginative Geographies. [autor knihy] M. Crang a N. Thrift. *Thinking Space*. London : Routledge, 2000, stránky 302-348.

—. **1994.** *Geographical Imaginations*. Cambridge : Blackwell, 1994. str. 442. ISBN: 0631183310.

—. **2004.** *The Colonial Present*. Malden : Blackwell, 2004. str. 367. ISBN: 1577180895.

Haggett, P. 2001. *Geography. A Global Synthesis*. Harlow : Prentice Hall, 2001.

Heřmanová, Eva a Chromý, Pavel. 2009. *Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní realie a kultura v regionech Česka*. Praha : ASPI, 2009.

Hynek, A. a Hynková, J. 1980. Percepce prostředí a mentální mapy ve výchově k péči o životní prostředí. *Scripta Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun. Geographia*. 1980, roč. 10 č. 5, stránky 233-248.

Chromý, Pavel. 2003. Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. [autor knihy] V. Jančák, P. Chromý a M. Marada. *Geografie na cestách poznání*. Praha : UK v Praze, PřF, KSGRR, 2003, stránky 163-178.

—. **2009.** Region a regionalismus. *Geografické rozhledy*. 2009, roč. 19, č. 1, stránky 2-5.

Imaginativní geografie Číny v české společnosti: nástin problematiky. **Doboš, Pavel. 2015.** Brno : Masarykova Univerzita, 2015. Prostor ve své transdisciplinaritě. stránky 75-89. ISBN: 978-80-210-7943-4.

Ivanička, Koloman. 1983. *Základy teórie a metodológie socioekonomickej geografie.* Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1983.

Jančář, J. 2000. *Vlastivěda moravská lidová kultura na Moravě. Země a lid.* Brno : Muzejní a vlastivědná společnost, 2000. str. 373.

Jeřábek, Richard. 2004. Morava a Slezsko – etnický a etnografický obraz. [autor knihy] Jiří Woitsch a František Bahenský. *Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska IV. Etnografický a etnický obraz Čech, Moravy a Slezska (1500–1900): národopisné oblasti, kulturní areály, etnické a etnografické skupiny.* Praha : Akademie věd České republiky. Etnologický ústav, 2004, stránky 38-67.

Jirásek, Ivo. 2015. Využití mentálních map v pedagogickém výzkumu. *Pedagogika.* 2015, roč. 65., č. 1., stránky 57-74.

Kartografie PRAHA a.s. . 2016. Národopisné oblasti Česka. *Školní atlas světa.* [Online] 2. červen 2016. [Citace: 17. duben 2018.] <http://www.skolniallassveta.cz/narodopisne-oblasti-ceska/>.

Kitchin, Rob a Blades, Mark. 2002. *The Cognition of Geographic Space.* Londýn : I. B. Tauris, 2002. str. 4. ISBN: 978-1860647055.

Klapka, P. a Tonev, P. 2008. Regiony a regionalizace. [autor knihy] V Toušek, a další. *Ekonomická a sociální geografie.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, stránky 371-397.

Krejčí, Tomáš, Klusáček, Petr a Konečný, Ondřej. 2010. *Regionální rozvoj - teorie, aplikace, regionalizace.* Brno : Mendelova univerzita v Brně, 2010. 978-80-7375-414-3.

Kroes, Eric a Sheldon, Robert. 1988. Stated preference method. *Journal of Transport Economics and Policy.* January 1988, roč. 22, č. 1, stránky 11-25.

Kynčlová, Martina, Hudeček, Tomáš a Bláha, Jan D. 2009. Hodnocení kartografických děl: Analýza mentálních map orientačních běžců. *Geografie.* 2009, roč. 114, č. 2.

Lauko, Viliam a Kasala, Karol. 2010. *Teória a metodológia regionálnej geografie*. Bratislava : Kartprint, 2010. 978-80-88870-80-7.

Lynch, Kevin. 2004. *Obraz města*. [překl.] Jaroslav Hut'a a Lenka Popelová. Praha : Bova Polygon, 2004. 80-7273-094-0.

—. **1960.** *The Image of the City*. Boston : The MIT Press, 1960. str. 194 s. ISBN:9780262120043.

Novotná, Kateřina a Bláha, Jan D. 2012. Využití mentálních map uživatelů při hodnocení turistických map. *Geodetický a kartografický obzor*. 2012, roč. 58., č. 4., stránky 87-92.

Osman, Robert. 2010. http://ucitele.sci.muni.cz/materialy/86_1.pdf. <http://ucitele.sci.muni.cz/>. [Online] 16. prosinec 2010. [Citace: 12. březen 2017.] http://ucitele.sci.muni.cz/materialy/86_1.pdf.

Paasi, Anssi. 2013. The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia - International Journal of Geography*. 2013, roč. 164, č. 1, stránky 105-146.

Pánek, Jiří a Pászto, Vít. 2016. Pocitové mapy v lánování měst a regionů. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí*. 2016, č. 4, stránky 49-62.

Pánek, Jiří a Růžička, Ondřej. 2016. PocitoveMapy. [Online] 2016. <http://www.pocitovemapy.cz/>.

Polišenská, Veronika Anna. 2006. Mentální mapy: Definice, výzkum a otázka prostorového rozhodování. *Československá psychologie*. 2006, roč. 50 č. 1, stránky 64-70.

Popelová, Lenka. 2012. <http://lenkapopelova.webnode.cz/news/obraz-mesta-socialni-rozmer-ve-stezejnim-dile-kevina-lynche1/>. lenkapopelova.webnode.cz. [Online] 13. červenec 2012. [Citace: 15. březen 2017.] <http://lenkapopelova.webnode.cz/news/obraz-mesta-socialni-rozmer-ve-stezejnim-dile-kevina-lynche1/>.

Said, Edward W. 2008. *Orientalismus*. [překl.] Petra Nagyová. Praha : Paseka, 2008. str. 464. ISBN: 978-80-7185-921-5.

Samuelson, Paul. 1938. A Note on the Pure Theory of Consumer's Behaviour. *Economica*. February 1938, roč. 5, č. 17, stránky 61-71.

Sečková, Ludmila. 2007. *Slovácko a Moravští Slováci - pokus o vymezení pojmu*. Univerzita Palackého v Olomouci, PřF, Olomouc : 2007.

Siwek, Tadeusz. 1996. *Česko-polská etnická hranice*. Ostrava : autor neznámý, 1996. str. 96s. ISBN: 80-7042-457-5.

— . **2011.** *Percepce geografického prostoru*. místo neznámé : Česká geografická společnost, 2011. str. 164 s. ISBN: 978-80-904521-7-6.

Šindelář, Jan. 2013. *Nový regionalismus a institucionální rámec regionální spolupráce Západního Balkánu*. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Praha : 2013.

Škubal, Rudolf. 1995. *Hranice Slovácka: vymezení etnografického regionu - metodické pokyny*. Brno : autor neznámý, 1995. str. 11.

Štika, Jaroslav. 1973. *Etnografický region Moravské Valašsko, jeho vznik a vývoj*. Ostrava : Profil, 1973. str. 87.

Tarcalová, Ludmila. 2016. Lidové kroje na Slovácku. *Nejlepší z Moravy*. [Online] 28. únor 2016. [Citace: 30. duben 2018.] <http://www.nejlepsizmoravy.cz/lidove-kroje-na-slovacku/>.

Vencálek, Jaroslav. 1999. *Slovácko: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín : Olza, 1999.

Walker, Stephen. 1984. *Learning theory and behaviour modification*. místo neznámé : Methuen, 1984. str. 17. ISBN: 978-0416338102.

WordClouds. *WordClouds*. [Online] [Citace: 1. květen 2018.] <https://www.wordclouds.com/>.